

KÜLTÜRLER ARASI ETKİLEŞİMLER VE DÜNYA GÜÇ DENGELERİ

Bismillahirrahmanirrahim.

el-Hamdü lillahi Rabbi'l-âlemîne hamden kesîran tayyiben mübâreken fihi alâ külli hâlin ve fî külli hîn. es-Salatü ve's-selamu alâ seyyidine'l-evvelîne ve'l-âhirîn Muhammedin âlihî ve sahibihî ve men tebi'ahû bi-ihşânin ilâ yevmi'd-dîn.

Emmâ ba'dü:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Dünyadaki en mühim kalabalıklardan birisi Çinlilerdir. Şimdi nüfusları galiba 1.2 milyar [1.200.000.000] kadar oldu. Tek başına aynı dili konuşan ve aynı kültürü paylaşan insanlar olarak dünyanın en kalabalık milleti Çinliler. Ama iki-üç inanç var, Taoizm Konfüçyanizm filan gibi. Batıl bir inanç üzere hırslı ve önemli bir millet. Bizim Sincan dediğimiz eyalete onlar Sinkian [Xinjiang] diyorlar. Yani Sincan kelimesini öyle telaffuz edebiliyorlar, öyle demişler. Doğu Türkistan demek. Oradaki kardeşlerimiz onların buyruğu altında. O bakımdan, Batı Türkistanlılarla birleşip de hürriyetlerini elde etmeye kalkış-

masınlar diye onlara da bir hayli baskı yapıyorlar. Zaten tarihten beri de bir husumet ve rekabet var. Kitapların yazdığı tâ Kül Tigin anıtlarından, Göktürk yazıtlarından bilinen şeyler.

Ama orada muhtelif şehirlerde müslümanlar da var. Hatta İslâm bankasının bir görevlisi oraya bir mescit açmaya gitmişti. Gitti geldi. Çok büyük bir ülke yani bir ucundan bir ucuna tasavvur etmemiz mümkün değil bizim, günlerce günlerce gidilerek varılabilen bir ülke. Çin'in muhtelif şehirlerinde birçok yerinde Kur'an kursu olduğu, cami açıldığı, İslâm'ın muhtelif yerlerde tohumlarının atılmış olduğu belirtiliyor.

Ama esas itibarıyla müslüman olmayan bir kavim.

Ondan sonra, aralarındaki mezhep ihtilafları düşünölmeyecek olursa en kalabalık gruplardan birisi de hıristiyanlar. İki büyük parçaya bölünmüşler. [Birisi,] Ortodokslar; rusların, sırpların, yunanlıların Kafkasya'daki hıristiyanların bir kısmının bağlı olduğu grup hıristiyanlar. Bir kısmı da batıda Ortodoks olmayan Katolik ve diğer Katoliklerden ayrıl-

ma çeşitli kiliseler; Evanglish, Anglikan vesaire kiliseleri. Bunlar da büyük bir kalabalıktır. Ayrıca büyük kalabalık olmaktan öteye, dînî bir organizasyonları olduğu için, papalık müessesesi, patriklik müessesesi olduğundan birçok milletlere bağlı halkları kendilerinin istediği istikamette yönlendirip idare edebiliyorlar. Yekpare bir grup olarak hareket edebiliyorlar. Ve kilise bunlara iyice hakim olmuş ve büyük mülkler, maddi gelirler, kazançlar, organizasyonlar sağlanmış durumda. O kadar ki bugün sizin yaşadığınız Almanya'nın birçok yeri esas itibariyle yani kiliseye aittir. Mesela Münih'in üçte biri, hatta Münih kelimesi mönşion [Mönch] yani rahipler, keşişler diyarı yani bu manastır papazları demek, ismini oradan almıştır.

Bunları söyleyişimin sebebi şudur: Bu organize güçler, zengin, mâlî bakımdan çok zengin güçlerin dünya üzerinde tabii arzuları var. Çinlilerin arzuları var, hıristiyanların arzuları, emelleri var. Daha başka irili ufaklı gruplar var fakat zenginlikleri ve teknolojik bakımdan ilerilikleri dolayısıyla Avrupalılar Amerikalılar, biz Türkiye'nin batısında olduk-

ları için umumiyetle Batılılar diyoruz. Batılılar, hıristiyanlar bizim için fevkalâde önemli.

Maalesef bizim Osmanlılar, Selçuklular, Emevîler, Abbasîler zamanında, daha başka devletlerimiz zamanında her zaman bizim hâkim olduğumuz yerlerde huzur, emniyet içinde yaşamış oldukları halde şimdi onlar bize karşı medyûn-i şükrân, teşekkür borçlu, minnettar durumda değiller. Ve kilisenin müslümanlara karşı, İslâm ülkelerine karşı bir politikası var, ondan dolayı müslümanlar bunlardan büyük sıkıntılar çekmekte. Perdelerin arkasına bakılacak olursa bugün Yugoslavya'daki, Kafkasya'daki olayların arkasında, Ortadoğu'daki olayların arkasında, bizim Türkiye'deki bölgesel sandığımız olayların arkasında, PKK olayının arkasında, hatta partilerin arkasında böyle gizli bir takım arzuların, emellerin, düşüncelerin yattığını mütehassıslar bilir, biliyor ama sizin gibi meselelere başka açıdan bakmasını bilen halkın içindeki uyanık müslümanlar da görüyor. Yani mütehassıs olmasa da, hariciyede çalışan bir eleman, emniyette çalışan, askeriyede vazifeli bir kimse olmasa bile bizler görebiliyoruz

biliyoruz. Yani bu meseleleri net olarak biliyoruz.

Delilleriyle ispatlı olarak biliyoruz ki esas itibariyle dünyada bazı değişik gizli güçler var. Onlar biz müslümanların gelişmesini istemiyorlar ve daima başımıza çorap örüyorlar, problem çıkartıyorlar. Yani biz Türkiye’de kendi başımıza Türkiye’yi kalkındırmak için çalışan ve bunu başaramayan insanlar değiliz. İki de bir de bize çelme takanlar var, iki de bir de bizim sırtımızda hançer saplayanlar var. İki de bir de bizim düzenimizi bozanlar var, iki de bir de bize saldıranlar var. İki de bir de dediğimiz, tarih boyunca işte açın Osmanlı tarihini, Osmanlı tarihi Balkanlardaki savaşların tarihidir, Anadolu’daki ve Balkanlardaki savaşların tarihidir. Ve bu savaşlar 3-5 sene, 3-5 sene ara ile günümüze kadar gelmiştir.

Şimdi biz Türkiye’de bir rejim değişikliği olduktan sonra Batıya döndük. Çağdaş, muasır, modern Türkiye filan diye biz onlara bir yakınlık hissettik. Bizim ülkemizin aydınları, yöneticileri, askerleri bir yakınlık hissettiler fakat bunlar bize bir yakınlık hissetmedi. Yani

biz kalbimizdeki Osmanlı ecdadımızın ideallerini, kafamızdaki idealleri bıraktık ama, yani bizim askeriye bıraktı, ordu bıraktı, biz bırakmadık bizim kalbimizde gönlümüzde var ayrı ama Batıyla bütünleşmek için askeriye bıraktı, hükümet bıraktı net olarak. Hatta bakanlar geliyor buraya,

“Ne olur diyor bizim burada yaşayan işçilerimizin entegrasyonunu siz sağlayıverin.”
[diyorlar.]

Ya entegrasyon buraya uymak demek.

Sen kendi kültürünü koruman gerekirken ne diye bunların yalvarıyorsun, bunları entegre edin, alın diyebiliyorsun, nasıl söyleyebiliyorsun?

Kafa yapıları böyle.

Bizim bu safların, kısa görüşlülerin veya kendi tarihini, şuurunu kazanamamış olan yöneticilerin ve yetkililerin bütün iyi niyetine rağmen, yani iyi niyetle bunlara kucak açmasına rağmen bunlar müslümanlara kucak açmış değil.

Nedir bunların tezahürleri?

Muhtelif yerlerde görülebiliyor. Balkanlar'da görülüyor işte yani mesela İngiliz başbakanı George Meayer galiba diyor ki;

“Balkanlarda bir İslâm devletine tahammülümüz yoktur, olmaz öyle şey.”

O halde Balkanlar'da Boşnaklar'dan böyle bir müslüman devlete tahammül yoksa ne olacak?

Sırpaları, hırvatları destekleyecek, öldürecek. Kadınları tecavüze uğrattırarak, göz yumacak.

E hani bizi kandırmak için söyledikleri insan hakları, hürriyetler?

İnsanların kanının, canının, ırzının tecavüze uğramaması gereken değerler olduğu?

Onların hepsi uygulanmıyor. O zaman bizim araştırmacılarımız, yazarlarımız haklı olarak diyorlar ki;

“Avrupalılar çifte standart uyguluyor. İki tane ölçekleri var; bir kendileri bahis konusu olduğu zaman hak hukuk vesaire, bir de bizler bahis konusu olduğumuz zaman vaziyet.”

Yani kendileri için dündükleri, konuştukları zaman söyledikleri güzel sözleri; “Tamam, çok haklısınız; aynı şeyi bize de uygulayın.” dediğimiz zaman öyle şey yok. Bizim ne malımız önemli, ne sayımız canımız önemli, ne hayatımız önemli, ne ülkemiz önemli, ne hürriyetimiz önemli. Orada onlar yani kendilerinin birtakım yakınlık duyduğu insanlar bir yerde azınlık bile olsa o azınlıkların haklarını çiğnetmemek için uğraşıyorlar. Osmanlı’larla mücadele ettiler. Osmanlı’ların içindeki ermenilerin, yahudilerin haklarını korumak için İngiliz sefiri çıktı geldi, falanca Fransız sefiri çıktı geldi, Osmanlı’ya ultimatoma verdi vesaire falan.

E peki siz kendi ülkelerindeki bizim adamlarımıza karşı da aynı şekilde yapsanız?

Hayır.

O zaman böyle bir şey bahis konusu değil, o zaman ölçüler kalkıyor ortadan. Böyle korkunç bir gayr-i insânî, zalim bir çevre ortaya çıkıyor.

Tabii bunların da kendi aralarında çekişmeleri çatışmaları var. Yani Fransa ile Almanya savaşmış, Almanya Fransa’nın toprak-

larına hücum etmiş, Polonya'ya hücum etmiş. İkinci Dünya Harbi olmuş, bir dünya harbi daha önceden olmuştu. Esasında bunların arasında menfaatten, mülklerin, arazilerin bölüşülmesindeki uyumsuzluklardan çıkan bazı çekişmeler var. Devletlerarasında böyle şeyler olabiliyor, hatta şehirlerarasında bile olabiliyor. Hatta bizim Türkiye'de Sivas'la Kayseri arasında, bir köyle falanca köy arasında bakıyorsun otlak meselesinden herkes silahını almış karşı karşıya! Vay bizim köyün otağı burası, yok sizin köyün otağı değil, bizim köyün otağı diye şeyler çıkabiliyor. Yani menfaatten çıkan bazı şeyler var.

Bu çatışmalar arasında Rusya ayrı bir bayrak açıp rakip olarak bunların karşısına çıkmıştı ve mesela Almanlar Ruslarla çarpıştılar ve yenildiler. Stalingrad'a kadar gittiler ama sonunda kışın zor şartlarında yenildiler filan. Sonuç itibariyle Ruslara yenildiler. Fransa'nın tamamını istila ettiler ama sonuçta yenildiler ve Alsas-Loren [The Imperial Territory of Alsace-Lorraine] havzası vesaire filan gibi kendilerinin olan bazı toprakların Fransa'nın hudutları içine geçmesine razı oldular.

Rusya büyük büyük gelişme gösterdi ve yayılmış olduğu geniş topraklar da esas itibarıyla bizim topraklarımız, yani Kazan Moskova'nın hemen yanı. Kazan Hanlığı bizim eskiden beri müslüman kardeşlerimizin diyarı. Haritaya bakılırsa ikisi böyle, Moskova ile Kazan aynı enlem üzerinde birbirine çok yakın iki şehir. Moskova'ya kadar kardeşlerimiz şey yapmış, tarih boyunca Hazar Denizi'nin kuzeyi, Karadeniz'in kuzeyi daima bizim olmuş. Hatta Karadeniz'i bir Türk gölü olarak şey yapmış, etrafında bazı zamanlarda yabancı bir devlet bulunmamış.

Fakat bütün oraları istila edip, zenginliklerini sömürüp askeri bir baskı ile asıp kesip büyük bir imparatorluk kurdu, Batı ile da ters düştü ve uzun zaman dünya üzerinde Doğu bloğu Batı bloğu diye iki blok karşımızda bulundu. Bunları hepimiz yaşadık. Doğu bloğunu Rusya ve Rusya'ya bağlı peyk devletler teşkil ediyordu, Batı bloğunu da Avrupa ülkeleri ve Amerika teşkil ediyordu. Bunlar arasında büyük rekabet vardı, çatışma, çekişme vardı, muhtelif yerlerde mücadele vardı.

Sonra bunlar olurken dünyaya hâkim olan güçler üç şeye karar verdiler: Bir, Rusya İmparatorluğu'nun parçalanması ve içindeki kendi kardeşlerinin Ruslardan kurtulması. Çünkü İkinci Dünya Harbi'nde Ruslar Almanları yenerken birtakım kilisenin himaye ettiği milletleri de yönetimi altına almıştı. Rusya'nın parçalanması. İkinci plan, karar Yugoslavya'nın parçalanması. Üçüncüsü, bu 30 sene önceki bir karar, yani şu anda bir kaç sene önce uygulamalarını görüyoruz ama karar 30 sene önce. Üçüncüsü de Türkiye'nin parçalanması.

Yani Batı'nın keyfine göre Türkiye'nin de parçalanması lazım. Batılıların veya hıristiyanların keyfine göre veya yahudilerin keyfine, arzusuna, temennisine göre Rusya'da parçalanacak. Çünkü Rusya'dan Estonya, Litvanya, Letonya'yı alacaklar, Polonya'yı kurtaracaklar. Hıristiyan başka ülkeleri kurtaracaklar. Yugoslavya parçalanacak, Yugoslavya'dan Katolik bazı ülkeler kurtulacak. Almanya ile birleşecek, Almanya tarihteki şanına şefketine tekrar sahip olacak, Baltık Denizi'nden Akdeniz'e kadar toprakları genişleyecek. Böyle arzular...

Yani bizim de herkesin gönlünde nice temenniler yatıyor. Yunanistan'ın arzusu Anadolu'ya hâkim olmak. Ermenilerin arzusu Anadolu'nun Sinop'undan, Adana'sına doğusunu almak, Büyük Ermenistan'ı kurmak. Bu onların sakladıkları bir şey de değil. Biz bunu başaracağız diye söyledikleri yazdıkları çizdikleri meseleler bunlar.

Ve Amerika ekonomisi çok yüksek bir ülke olduğu için, Avrupa da birleşerek Avrupa topluluğunu AT'yi meydana getirdiği için zengin olduğundan, Rusların da ekonomisi sökmediğinden, ekonomik sistemleri iflas ettiğinden, komünizm 20. yüzyıla ayak uyduramadığından çağa ayak uyduramadığından para gücüyle ve Rus yöneticilerinin zaaflarıyla, açıkları ile Rusya'yı parçaladılar.

Bu parçalamadan Batı kârlı çıktı, tabii bazı ülkeleri kurtardılar, serbest hale getirdiler, Rusya'nın demir perdesi kalktı. Bu bizim için de faydalı oldu. Biz de eskiden gidemezken gelemeyen şimdi ecdadımızın diyarı olan yerlere gidebiliyoruz gelebiliyoruz, ticari kolaylıklar var. Aslında bizim Rusya'yla iyi münasebetler içinde olmamız gerekirdi ama

biz korktuğumuz için iyi münasebetler içinde olalım derken adamlar bizi komünist ihtilal yaparak tek devlet haline getirir diye düşündüğünden bizim yönetim Ruslara yanaşmamıştı. Türk ülkeleri Rusların istilasına altında olduğundan aslında bizim Rusya ile ilişkimizin olması lazımdı, çünkü orada kardeşlerimiz var. Onlara yardım sağlayabilmek için yanaşmamız lazım, gelip gitmemiz lazım, ticaret yapmamız lazım filan ama onu yapamıyoruz.

Hatta ben hiç unutmuyorum. Ben 1987'de emekli oldum. Biz doçentiz diye bize elçiliklerden zaman zaman üniversiteye davetler filan gelirdi, Rus sefaretinden davet geliyordu;

“Falanca akşam buyurun, işte akşam protokole dair erkânla falanca toplantı var.” filan.

Yani biz gitmeyi aklımızın köşesinden geçirmiyorduk.

Rus sefaretine gidilir mi, olacak şey mi yani?

Niye, niye gidilmesin?

Yani normalde hür olan bir yerde her yere gidilir, davet edilmişse bir üniversite hocası gidebilir, ama gidilmez.

Ben mesela 1983'te İran'a gönderildim. Üniversite tarafından devletin 16 kişilik heyeti ile İran'a gönderildim ben. Tabii devletin başının kuyruğundan haberi yok. Yani bir tarafın öbür tarafından haberi yok. Benim için 3 defa tahkikat yaptılar, beni sorguya çektiler. İran'a niye gittin, benim gıyabımda fakülteye soruşturma açmışlar. Benim gıyabımda rektörlükten dosyamı karıştırmışlar, incelemişler. Kaç defa tahkikat geçirmişim en sonunda beni YÖK'e, Yükseköğretim Kurulu'na çağırdılar orada sorguya çektiler;

İran'a niye gittin?

Dedim ki;

“Fakülte gönderdi onun için gittim.”

E niye seni gönderdi?

Farsça biliyorum da onun için. Benim doçentlik tezimi yapıyordum, benim bir yığın çalışmalarım vardı, fakülte görevlendirdi diye zorla gittim dedim ben.

Yani üç defa tahkikat yaptılar.

Peki gittiğiniz otelde ne konuştunuz?

Elinin körünü konuştuk.

Yani aşağıda şöyle demişiz, yukarıda böyle demişiz, o gazete böyle yazmış, bu böyle.

Yani halen öyle! İran'a gitmek bir mesele, gelmek bir mesele. O zaman Rusya'ya gitmek daha büyük bir mesele, daha zor bir şeydi.

Şimdi bu şeyler değişti, Gorbaçov'dan sonra Perestroika ve Glasnost diye yeniden yapılanma filan şeyleri ile Sovyetler Birliği yapısını değiştirdi çünkü çökecekti. Ekonomisi o ağır yükü kaldıracak durumu kalmamıştı, çökmek için böyle yapmak zorundaydı. Bir hesap meselesiydi, böyle yapmadığı takdirde çok fena gidecekti. Fena gitmemek için böyle yapmak zorunda kaldı ve Almanlardan büyük paralar alarak Berlin'den çekildi Almanya bütünlüğünü sağladı, Doğu Almanya'yı kurtardı. Almanların çalışkanlığının yani ekonomik bakımdan güçlü olmasının bir eseri bu. Ve ülkelerinin yarısını harpsiz kurtardılar, para ile kurtardılar. Yani zaten harp yapsalardı bu verilen paranın kaç misli fazlası gi-

derdi ve belki de başaramazlardı tabii yene-
mezlerdi ama Almanya'yı bütünleştirdiler.
Büyük bir başarı.

Ve şimdi şu günlerde Rusya'nın NATO'ya girmesi konuşuluyor. Zaten NATO [The North Atlantic Treaty Organization], CENTO [The Central Treaty Organization] ve SEATO [The Southeast Asia Treaty Organization] denilen teşkilatlar Rusların emperyalist genişlemesine karşı Amerika destekli Batı destekli kuruluşlardır. Yani Rusya'yı kuşatan teşkilatlardı şimdi Rusya NATO'ya üye olmak istiyor. Yani şartlar değişti. Yani Batının karşısındaki Rusya hedefi şu anda yok. Ama Rusya kendisi bunu da istedi.

Bana bakanlık yapmış bir siyasi, şimdi bir partinin de başkanı olan bir şahıs anlattı, Rus elçisi Amerika'da Amerikalı yetkililere demiş ki;

“Size bir oyun hazırladık, korkunç bir oyun hazırladık. Çok fena bir oyun hazırladık size.” demiş.

O da sormuş meraktan;

“Ne yaptınız ne hazırladınız?” filan diye.

Demiş ki;

“Sizin karşınızdandır çekileceğiz, sizi rakipsiz bırakacağız.”

Çünkü insanın düşmanının olması iyi bir şey, olmadığı zaman icat etmek uydurmak da iyi bir şey. Yani politikacıların çok yaptığı bir şey bu. Bak şu düşman var dedin mi millet toparlanıyor, dikkat dışa dağılıyor.

Biz sizin karşınızdandır çekileceğiz, sizi düşmansız bırakacağız demiş. Doğrudur ve Sovyetler Birliği bu manevrasından çok kâr etti. Sırf Türkiye’den Sovyetler Birliği’ne giden maddî varlıkları hesaplasak milyarları bulur. Girdisi yani Sovyetler Birliği’ne cami yapılacak, Kur’an kursu yapılacak, bilmem ne bilmem ne filan diye bizim heveslenerek akıttığımız paralar. 5.000 dolara bir cami yapılıyordu. Hatta zengin birisi gülerek anlatıyor, duyduğum zaman da hoşuma gitti.

5.000 dolara bir cami mi?

Yap bana 20 tane cami demiş, 100.000 doları vermiş.

Yani artık böyle çarşıdan bir şey alınır verilir gibi.

Kazakistan'da Özbekistan'da birçok yerde birçok camiler filan kuruldu, münasebetlerimiz var. Ve bizim bazı müslüman kardeşlerimiz ve müslüman gruplar oralarda televizyon yayını kurdular, kolejler açtılar şey yaptılar yani fedakârca oralarda sıkıntılar olmasına rağmen, Ruslar olmasına rağmen bir şeyler yapmaya çalışan kardeşlerimiz var.

Ama Sovyetler Birliği'ne gitmek bir şey değil şimdi, ben bile gittim. Yani eskiden Ankara'da Sovyet elçiliğinin davetine bile komünist damgası yemeyeyim diye korktuğumdan gidemezken sonra kalktık Özbekistan'a gittik, Buhara'yı, Semerkant'ı Taşkent'i gördük gezdik. Azerbaycan'ı gördük. Yani bir değişiklik oldu. Bu değişiklik bizim için iyiydi, fena değil yani ne kadar kötü olursa olsun nispeten iyiydi çünkü orada kardeşlerimizi görebiliyoruz, kardeşlerimiz bizi görüyor.

Az çok şöyle bir şeyimiz var komşumuz olduğu için Yunanistan'dan daha mı kötü bu Rusya?

Yunanistan daha hain. Yani hiç olmazsa ötekisinde mal var ucuz. Avrupa'da o malın fiyatı 100 ise Rusya'daki 20. Çok ucuz, beşte

bir fiyatına gidiyorsun oradan alıyorsun, o da senden alıyor. Yani ticaretten devletler kâr ediyor filan.

Kültürel yönden de biz onlardan zarar görmek yerine kâr görüyoruz, yani sınırlar açıldı, onlar bize komünizmi ihraç etmek durumunda değiller. Komünizm zaten çöktü, biz istifade ediyoruz. Ama şu oldu, kilise dindaşlarının hürriyetini sağladı, Sovyetlerdeki dindaşlarının imdadına yetişti. Mesela Polonya'lı bir kardeşimiz var burada şimdi bizi dinliyor. Papa aslında Polonyalı olduğu için, Polonya'yı komünizmin elinden kurtardı. Az çok bir hürriyet var, seyahat imkanı var, Polonya rahatladı, başka yerler rahatladı.

Kilise tabii kendi dindaşlarını kurtarmakla yetinse tabii herkes akrabasını, yakınını korur deriz, bir şey deriz ama bir de müslümana yıkılsın diye de çalışılıyor. Yani hıristiyandan kurtulsun diye çalışırken insânî, ama müslümanlar mahvolsun yeryüzünden silinsin yıkılsın derken o zaman hunhar ve canavar bir hale geliyor. O zaman her şeyi yapıyor yapıyor. Mesela el-Halil katliamının psikolojik temelini hahamların verdiği konuşmalar teşkil

ediyor, gazeteler ispat ettiler bunu. Yani öldürebilirsiniz bu adamları diye dini fetva çıktığı için adamlar camide o katliamı yaptılar. Balkanlarda öldürebilirsiniz bu müslümanları diye kiliselerden fetva çıktığı için adamlar müslümanları öldürüyorlar. Eğer bizim din adamlarımızdan öldürebilirsiniz bu hıristiyanları diye fetva çıksa İslâm âleminde kan gövdeyi götürür yani hıristiyan kalmaz. Ama biz öyle bir şeyi ölçüyoruz biçiyoruz düşünüyoruz, şuradaki kusurlu adamın kusurundan dolayı buradaki zavallı komşumun ne kabahati var diyoruz. Yani benim İstanbul'daki komşumun ne kabahati var diyoruz, ben bunu bundan dolayı niye öldüreyim diyoruz ama Sırp öyle demiyor. Altı asır önce senin ecdadın burayı istila etmişti diyor, altı asır onları öldürmemiş olan, hayatını bağışlamış olan insanları öldürmeye kalkıyor. Yani sonunda insana;

“Haa, ah! Demek ki ben başında öyle yapmayacakmışım. Demek ki ben onları hiç yaşatmayacakmışım!” dedirtiyor.

Fakat bunlar psikolojik durumlar, biz bu durumları acı veya gerçek; “Ne yapalım, ha-

yat böyledir.” filan diye şey yapıyoruz [kabul ediyoruz].

Şimdi benim söylemek istediğim gerçek şu:

Bir doğu bloğu bir de Batı bloğu vardı, şimdi bloklar değişti. Eksen kuzeyden güneye iken eksen, bu hudut doğudan batıya çizildi; bir kuzey devletleri var bir güney devletleri var. Kuzey devletleri umumiyetle hıristiyan, güney devletleri umumiyetle de müslüman. Fas’tan başlıyor Tunus, Cezayir, Mısır, Türkiye, Suriye, Irak, İran, Afganistan, Hindistan, Bangladeş... tâ şeye kadar şöyle bir yeşil kuşak var. Onun üstünde de yukarıda bir kuşak var. Tabii girinti ve çıkıntıları şey yapmıyoruz, düz olarak söylüyoruz..

İngiliz eski Başbakanı Margaret Thatcher diyor ki;

“Şimdi bizim hedefimiz Mekke’dir.”

Yani asıl düşmanımız şimdi Moskova değil Mekke’dir diyor.

Peki yani biz size bir şey yapmıyoruz ki siz şimdi niye bizi düşman ilan ediyorsunuz?

Bizim petrolümüzü alıyor, bizim ÷lkele-
rimizi sömürüyor, bizim ÷lkelerimizde men-
faati var. Bizim uyanmamızdan ve bizim bu
sömürüye karşı çıkmamızdan veya hiç sömü-
rüsü olmasa bile bizim kuvvetlenmemizden
korkuyor.

İstemiyorum, kuvvetlenmesin!

Peki benim hayat hakkım yok mu 20.
yüzyılda?

Yok. Çünkü sen müslümansın, sana hayat
hakkı yok.

Yani hıristiyan olsan başka türlü ama
müslüman olduğu için başka türlü.

Tabii herkes böyle diyebilir, dünya üze-
rinde dostlar düşmanlar var herkes böyle di-
yebilir. Buradan bizim çıkartacağımız bir so-
nuç var. Bu son bir-iki yıldır uygulamada çok
net olarak gördük: Müslümanlara bir husumet
var, düşmanlık var, gaddarlık ve hunharlık
var. En acı misalini Balkanlar'da yaşadık,
Kafkasya'da görüyoruz. Hindistan'dan sesler
çıktı, Babür Camii'nin yıkılması, Keşmir olay-
ları ve diğere başka zulümler, vesaireler.

Şimdi bütün bunlar gösteriyor ki bizim aklımızı başımıza toplamamız lazım. Amerika frensiz ve düşmansız kaldığından, Amerika'nın karşısında onun şeyine çıkacak bir başka grup görünmediğinden her istediğini yapıyor. Bir muâvenet gemisinin komuta şeyini [merkezini] bile keyfi olarak bombalayıp beş tane denizcimizi öldürebiliyor. Bağdat'ta İslâm ülkelerinden gelen diplomatik heyetler bir otelde toplanmış, füzeyle oteli bombalıyor. Hatta bizimkilerden de bazı birileri yaralanmış filan diye söylendi, gazeteler yazdı. Yani bunu niye yapıyorsun, ne hakla yapıyorsun filan diyecek bir şey olmadığı için bu istediğini yapıyor.

Tabii burada bizim çıkarmamız gereken ders şudur:

Biz çok iyi niyetliyiz. Biz merhametliyiz, biz hakkaniyetliyiz. Biz kimsenin haksız yere ezilmesini de istemiyoruz ezmek de istemiyoruz. Ne sen aldan ne aldat. Ne sen ezil ne ez. Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* evden dışarıya çıkarken; “Ya Rabbi, zulmetmekten ve zulme uğramaktan sana sığınırım. Cahillik yapmaktan, cahilliğe maruz

kalmaktan sana sığınırım yâ Rabbi!” diye çıkardı. Yani hem kendimiz bir haksızlık yapmayalım istiyoruz ama hem de haksızlığa uğramayalım istiyoruz.

Tabii o zaman yapmamız gereken birtakım görevler olduğu net olarak ortaya çıkıyor. Yani çalışmamız gerektiği, iyi çalışmamız gerektiği ortaya çıkıyor.

Görüyorsunuz, Almanya’da yaşadığınız için her zaman karşınızda, içinizde, fakülterde, okullarda okuduğunuz için üniversitelerde de görüyorsunuz, 20. yüzyılın güzel buluşları var, teknik imkanları var ve maalesef bizim bunlara direk lokomotifliğimiz yani üreticiliğimiz, katkımız yok. Yani doğrudan doğruya biz bunları [üretemiyoruz.] Mesela Almanya’nın kendi başına bir teknolojisi vardır, Fransa’nın kendi başına milli bir teknolojisi vardır, İngiltere’nin kendi başına milli bir teknolojisi vardır, Amerika’nın vardır, İtalya’nın vardır. Ama bizim böyle bir teknolojik, müstakil bir milli bünyemiz, bilimsel şeylerimiz yok, bağımlı durumdayız. Yani onların ağzına bakma durumundayız, onların araştırmalarına göre şey yapma durumundayız.

Meseleleri kendimiz çözümlenecek, araştırmalar yapacak ve kendimizin lehine olan sonuçlara doğru çalışacak elemanlar olmamız lazım. Hiç yok demeyelim ama bunlarla mukayese edildiği zaman durumumuz iyi değil. Yani Almanya ile ekonomik yönden, teknolojik yönden, Fransa ve İngiltere ile, Amerika ile tabii hiç şey yapamayız, İtalya ile filan mukayese edildiğimiz zaman durumumuzun geri olduğu görölüyor.

Onun için biz evet müslümanız, esas itibariyle amacımız dînî yani Allah'ın rızasını kazanmak ama Allah'ın rızasını kazanmak birçok noktalardan geçiyor, birçok hizmetleri beraber yapmayı gerektiriyor. Bizim müslüman olmamızın gereği olarak, Müslümanlığımızın dindarlığımızın gereği olarak bu probleme çözüm getirmemiz, çözümlenmesi için şahsen katkıda bulunmamız, grup olduğumuz için de iyi bir grup olduğumuz için de, yani hem Türkiye içinde hem Almanya'da hem Fransa'da dünyanın muhtelif yerlerinde organize bir kardeşler topluluğu olduğumuz için de, münevver bir grup olduğumuzdan, aşırılıklardan böyle kendisini kurtarmış saygın bir grup olduğumuz, aydın bir dînî grup olduğumuz

için bizim bu meselelerle tabii yakından ilgilenmemiz ve çalışmamız gerekiyor. Organize olmamız icap ediyor.

Bu organize olmak ve tabii beraber çalışmak [gerekiyor ama] herkesin kendi işi var, beraber nasıl çalışacağız?

Bu beraber çalışma detaylı bir şeydir, yani size birisi dese ki;

“Münih’e bir havaalanı yapılacak, çiz bakalım şunun planını.”

Dersin ki;

“Yahu bu öyle oturup da çizilecek bir şey değildir. Bunu her şeyi gayet ince hesaplanacak, ölçülecek biçilecek alanlar, uçaklar nereye yanaşacak, nereden yolcuyu alacak, şeyleri nereden boşaltacak filan.”

Münih’in yeni havaalanının çok güzel bir yapısı olduğunu bildiğim için söylüyorum.

Yani bir bina yapılacak olsa bile bunun detayı var. Ama bütün mesele böyle bir şeyi yapmamız gerektiğine inanmak ve buna başlamak. Bundan önceki tarihten de çeşitli misaller verebiliriz. Şuurlu inançlı bir grup, bir yerde oturup bir şeye karar verdi mi sonunda

bir zaman geçince güzel sonuçları alınıyor. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz 13 sene az mı yani Mekke-i Mükerre-me'de sıkıntı çekmiş, ıstırap çekmiş, acı çekmiş, işkence görmüşken ondan sonra İslâm elhamdülillah hem Arabistan'a hâkim oldu hem dünyanın her tarafına yayıldı. Yani 40 kişi iken, küçücük bir grupken bütün cihana hâkim olan dünyanın en önemli organize güç-lerinden, en kalabalık gruplardan birisi haline geldi.

Biz de bugün [müslümanlar olarak] Çinli-lerle yarış halindeyiz. Yani nüfus bakımından Çinliler kadarız belki Çinlilerden daha yükse-ğiz ama bu potansiyelimizi kullanamıyoruz biz. Hıristiyanların birlik ve beraberliği gibi bir birliği sağlayamamışız biz. Eğer sağlasak sırf o birlikten dolayı birçok problemlerimiz halledilmiş olacak. Onun için bir müslüman olduğumuzu özel hayatımızda da asla unut-mamalıyız. Ben müslümanım, işim sadece kendime faydalı olmak, kendimi zengin et-mek, kendimi mutlu etmek değil. Ben müs-lümanım, bütün İslâm'ın, İslâm âleminin, bütün müslümanların mutlu olmasına hatta bütün insanların yanlış yoldan doğru yola

gelmesine çalışmak görevim var diye bir sosyal, global yani dünya küresi üzerinde dünyanın bütünü ile ilgili bir amacımız olması lazım ve bu amaç için beraberce çalışmamız lazım.

Türkiye’de tabii bu iş için çalışmalarımız var, çalışmalarımızı belki kardeşlerimizin büyük kısmı biliyor. Dergilerimiz var, radyo yayınlarımız var, kitap yayınlarımız var. Yüzlerce şubelik derneklerimiz, vakıflarımız var. Anadolu’nun her tarafına yayılmış, yurt dışına yayılmış şubelerimiz var. Yani sosyal organizasyonumuz oldukça güzel ama ben Almanya’yı yani sizin yaşadığınız şu diyarı çok önemli bir bölgemiz olarak görüyorum çünkü burada da bizim binlerce ihvanımız var. İrtibatımızın sağlanamamış olduğu binlerce ihvanımız var Almanya’da ve Almanya avantajlı bir ülke. Teknolojik bakımdan ileri bir ülke, bize çok tecrübe kazandırıyor. Yani bizim burada yaşamamızdan memleketimize gittiğimiz zaman götürdüğümüz çok şeyler var, hava var. Mesela buradan birisi tahsil görüp de Türkiye’ye gittiği zaman yaptığı şey memlekete bir şeyler sağlıyor. Buradaki tecrübeli bir insanın yazdığı bir kitap orada fayda sağlıyor. Burası önemli bir diyar. Ben buranın,

bura ile ilgili ilişkilerimizin kesilmemesini temenni ediyorum.

Yani şu problemler var tabii, ben bozulmam ama Hocam benim çocuğum entegre olabilir, elden çıkabilir. Tamam o zaman, bizim görevlerimizden bir tanesi sizin çocuklarınızın eğitilmesi, bozulmayacak olan bir yerde eğitilmesi. Biz bu sene, şu 1994 senesinde 15-20 yerde birden okul açma çabası içindeyiz. şu anda 15-20 yerde kolej açma çalışması içindeyiz. Yani inşaatı yarım, sıvası eksik veya kendisi bitmiş de donanımı eksik filan, harıl harıl bir çalışma içindeyiz. Belki bu sene sizin çocuklarınızın hepsini, kızlarınızı oğlanlarınızı neyse yetişmesi için alıp da yetiştirecek kâfi potansiyelimiz yok ama biz buna hazırlanıyoruz yani Allah'ın izniyle bu şeyi başaracağız. İnşallah okullarımız olacak, o okullarda çocuklarımız şey olarak yetişecek.

Siz burada Almanya'da, öbür kardeşlerim Avustralya'da, berikisi İngiltere'de, daha ötekisi Amerika'da... Sizler burada İslâm'ın mümessillerisiniz. Bu insanların İslâm'ı öğrenmesinde sizin payınız olacak, olması lazım

ama bu hal ile olmaz. Bu zaaf ile, bu zayıflık ile, bu perişan görünüm ile olmaz. Biz kendimize saygınlık kazandıracacağız, Alman bizi sayacak. Biz organize olacağız, kültürel çalışmalarımızı mükemmel yapacağız, Alman öğrenmek için kendisi müracaat edecek. Gelecek diyecek ki;

“Ben İslâm’ı merak ediyorum, ben doğru inancı şey yapmak istiyorum.”

Böyle her türlü şeyi ile görecek. Böylece siz burada yani Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimizin sahabesinin Peygamber Efendimiz’den sonra dünyanın her tarafına yayılıp da İslâmiyet’i anlatması gibi bir görev yürüteceksiniz. Bu aşk ile Anadolu’yu, ana baba ocağını bırakıp da, evini bırakıp da pasaportunu yakan kardeşler var. Pasaportunu yırtmış gittiği ülkede. Özbekistan’a gitmiş, “Ben burada bu kardeşlerime İslâm’ı öğreteceğim, benim için Türkiye yok artık.” diyor, cart cart cart pasaportunu yırtıyor.

Bu ne demek?

Tarık b. Ziyad’ın Cebelitarık Boğazı’nı geçtikten sonra yakın gemileri demesi gibi bir şey. Gemileri yaktırmış;

“Bana bakın ey müslüman askerleri, mücahitler! Önünüz derya gibi düşman, arkanız düşman gibi derya! Geriye kaçsanız bineceğiniz gemi yok. Derya da size düşman, boğulursunuz!”

Cebelitarık Boğazı yüzerek geçilir mi?

Mümkün değil, gemiler de yandı.

“Arkanızda düşman gibi derya, önünüz derya gibi düşman! Karşıda da kalabalık düşman var, ne yapıp yapıp savaşıacaksınız.” demiş.

Yani komutanın da kararına bak! Ümitleri kalmasın diye gemileri yaktırıyor yani askerlerin geriye dönme ümidi yok. Ya yeneceksiniz zafer kazanacaksınız ya da başka çare yok, ya dası yok. Ya yeneceksin ya da yeneceksin gene, başka çare yok.

Bizim de bu aşka sahip olmamız lazım. Bu aşka sahip kardeşler var, bak pasaportunu yırtıyor. Genç çocuk, evli değil bir şey değil. Bana Türkiye’de soruyorlar;

“Hocam falanca diyara gideyim mi?”

Yani gidecek.

Bosna'ya gideyim mi?

Ölçüyorum biçiyorum, hizmete [ihtiyacı var mı diye] anasını soruyorum babasını soruyorum. Çünkü Peygamber Efendimiz sormuş. Birisi gelmiş;

“Yâ Resûlallah cihada gitmek istiyorum.” demiş.

Demiş ki;

“Senin annen baban var mı?

Var.

Kim bakacak onlara?

“Yok kimse.” demiş.

“Senin anne babana bakman daha önemli.” demiş mesela.

Böyle hadîs-i şerîfler olduğu için ben soruyorum. Git desem gidecek. Gidenler var, şehit olduğuna dair haber aldıklarımız var.

Yani bu aşk ve şevke bizim de sahip olmamız lazım. Bizim buranın konforu, kaloriferi, rahatı, markı doları bizi yumuşatmamalı, gevşetmemeli. Bizim Allah'ın dinine hizmet vazifemiz üzerimizden kalkmış değil. Sahâbe-i kirâma yüklenmiş olan o ideal bizim için de

geçerli. Bizim de sahâbe-i kirâm gibi olmamız lazım.

Ben şahsen kendi hayatımdan misal vererek meseleyi anlatayım. Mesela ben ilahiyat fakültesinde [bulduğum bölümde çalışmayı] hiç istemiyordum, kader beni oraya şey yaptı. Ben İstanbul'dan çıktığım zaman tefsir kürsüsüne filan gitmek istiyordum. İlahiyat fakültesinde idareciler bana dilekçemi değiştirttiler, beni Türk-İslâm Edebiyatı'na [yönlendirdiler.] İmtihanları kazanmıştım, dediler ki;

“Bak, biz seni kaybetmek istemiyoruz, dilekçeni değiştirmezsün alamayacağız. Çünkü hoca öteki şahsı alacak, sen kazandığın halde harcanacaksın. Dilekçeni değiştir.” dediler, bana zorla dilekçemi değiştirttiler. Ölçtüm biçtim, istemediğim halde İslâm Edebiyatı kürsüsüne asistan girdim ben.

Şimdi edebiyat ne, karın doyurur mu doyurmaz mı, Allah'ın dinine hizmet eder mi etmez mi?

Benim o zamanki kanaatim menfiydi. Şimdiki kanaatim öyle değil. Kur'ân-ı Kerîm en büyük edebiyat şaheseri yani Peygamber

Efendimizin en büyük mucizesi. Söz çok önemli, yazı çok önemli. Bak bizim bütün faaliyetlerimiz şimdi söze dayalı: Kitap, mecmua, yayın vesaire çok önemli ama oraya Allah beni sevk etmiş. Allah'a hamd ü senalar olsun, çok şükür. Yani biz istemesek de, "Hani bazı şeyi siz istemezsiniz ama o sizin hakkınızda hayırlıdır." buyuruyor Kur'ân-ı Kerîm.

وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ

*Ve asâ en tekrahû şey'en ve hüve hayrun leküm.*¹

Şimdi ben dilekçeyi yazdım, edebiyat kürsüsüne geçtim.

Ya ben şimdi şiirle romanla mı uğraşacağım?

Hiç sevmezdim. Tanzimat edebiyatı, Tefvik Fikretler, bilmem kimler, illallah yani. En sevmediğim şeydi benim. Romanlar, Samipaşazâde Sezai, Sergüzeşt romanı, bilmem kimin Aşk-ı Memnû'su, yerin dibine batsın, başlarına çalınsın. Hiç hoşuma gitmezdi ama

---

¹ 2/Bakara, 216.

ben oraya Şey yaptım, [dilekçe verdim girdim].

Őimdi ben dűŐündüm yani bunu misal olarak size veriyorum. Műhendis olabilirsiniz, doktor olabilirsiniz, iŐçi olabilirsiniz. Ben dedim ki;

“Şimdi edebiyatçı oldum ha?!”

Evet, maalesef edebiyatçı oldum.

Ne yapayım?

Öyle bir doktora, öyle bir tez konusu aldım ki, bunu ayarlamak kendi elinde. Şimdi bak burada doktora yapmak isteyen arkadaşlarım var. Alman profesörler kendilerinin istedikleri konuları, kendilerine yarayacak konuları veriyorlar. Sonra onları fiŐliyorlar, dosyalara koyuyorlar biliyorum. Mesela “Türkiye’de falanca Yezidîler.” Őeytana tapan taifesi. Senin benim haberim yok, adam burada Yezidîler üzerine onun tezini yaptırtıyor. Ondan sonra onu dosyaya koyuyor. Ondan sonra zamanı gelince onu bir yerde kullanacak.

Şimdi ben de tuttum bir konu seçtim, Allah’a hamd ü senalar olsun, öyle bir konu seçtim ki bugün radyoda televizyonda, gaze-

telerde, konferanslarda, toplantılarda hep bizim eserden faydalanılıyor ve birçok insanın doğru yola gelmesine sebep oldu. Yani ben tarihten bir konu seçebilirdim, öyle bir konu seçebilirdim. Hayır, günümüzden bir konu seçtim. Hem edebiyat, Türk İslâm Edebiyatı içinde, hem de günümüze faydası olan, hem de dinime faydası olan bir konu seçtim. Herkes bunu yapabilir veya yapmaz. Birçok böyle işe yaramaz konularda [tezler...]

“Filancanın gazelleri, falancanın kasideleri...”

Bana ne?

O şair de ölmüş, o padişah da ölmüş; o ona yağ çekmiş, bu buna kese ile para vermiş bana ne?

Bundan ne fayda var?

Yani bana fayda sağlamalı bir şey, dinime bir fayda getirmeli.

Onun için siz de böyle düşünün yani her konuda bu zihniyetle düşünün diye söylüyorum.

Ve biz burada bu çalışmalarını sürdüreceğiz. Burada inşallah önemli kültürel merkez-

ler kuracağız. Politikanın üstünde çalışacağız. Politika İslâm'a hizmetin yollarından birisidir ama biridir. Siyasal bilgiler bir üniversitenin sadece bir fakültesidir ama İslâm'a hizmet çok yönlüdür, her yerde her zaman gereklidir. O bakımdan Almanya'da İslâm'a hizmet için aşk ile şevk ile çalışmaya başlayacağız. Şimdiye kadar pasif durduysak bile bundan sonra son derece aktif çalışacağız. Benim Türkiye'deki işimi gücümü bırakıp severek davetinize icabet edip gelmemin sebebim bu.

Allah bizi muvaffak etsin, dinine yardımcı insanlar olmayı nasip etsin.

Yani biz burada Allahu Teâlâ hazretlerinin dinine yardım edici organizasyonlar kuracağız ve bunu başaracağız inşallah.

Bizim pasaportu yırtmamıza lüzum yok ama arkadaşlarla konuştuk biz, bir Alman pasaportu alın. Bir Alman pasaportunuz olsun bir de Türk pasaportunuz olsun. Bir ayağınız burada olsun.

Neden?

Orası benim anavatanım, burası benim İslâm'ı yayacağım bir yer. Ben burada Alman

pasaportunu aldığım zaman 12 tane 14 tane ülkede rahat geziyorum ama Türk pasaportu ile şimdi İsveç'e bile [vize istiyorlar.] Benim pasaportum yeşildi, vize için özel pasaporttu, special passport, vizesiz gidiyordum. Bu sefer İsveç'e gitmek için vize koymuş adamlar.

Niye ben bu engellere takılayım?

Benim İsveç'te müslüman kardeşlerim var, benim onlarla çalışmalarım var. Ben onların hanımlarına, çocuklarına, kendilerine İslâm'ı öğreteceğim. Gitmem lazım. Yani adam bana müsaade etmezse ben İsveç'e gidemeyeceğim.

Öyle şey mi olur?

Yani bu engelleri aşacağız ve çalışacağız. Allah rızası için çalışacağız.

Semerkant'ta bir kabristan var, sahabe kabirleri var, onu ziyaret ettik.

Semerkant Arabistan'a o kadar uzak yer ki, o devirde o mesafeler nasıl geçilmiş?

Sahâbe-i kirâm Medine'de ölmemiş, Semerkant'ta kabri, İstanbul'da kabri.

İstanbul kolay bir yer mi?

Neticede İstanbul'a kolay mı gelinir yaşlı bir zamanda, hem de aradaki araziler müslüman arazi değil.

Gayrimüslim arazi içinden geçilip de İstanbul'a kolay mı gelinir?

Ebû Eyyûb el-Ensârî hazretleri Efendimiz, İstanbul'un medâr-ı iftiharî, Peygamber Efendimizin ev sahibi, misafirperveri, yani Peygamber Efendimizin mihmandarı, bayraktarı, sancaktarı. İhtiyarken savaşa kalkışmış, gitmiş orada rahatsızlanmış, vefat edeceğini anlayınca demiş ki;

“Ey kardeşlerim çarpışma yapın, beni sura mümkün olduğu kadar yakın yere götürün oraya gömün.”

Ne olacak oraya da gömseler ne olacak oraya götürseler ne olacak?

Yani hayatından sonra bile şeye yakın olmak yani cihadın içinde olmak istiyor. Hakikaten vefat ettikten sonra sala almışlar, sedyeye almışlar, çarpışa çarpışa çarpışa sura yakın bir yere gelmişler. Gelebildikleri en yakın yere gömmüşler. Surlardan bağırılmışlar;

Kim o?

Bizim mübarek bir şeyimiz vardı o.

Demişler;

“Sizin aklınız yok mu? Biz onu biraz sonra çıkartırız. Mezarını tahrip ederiz filan.” demişler.

Demiş ki onlar;

“Siz buna bir şey yaparsanız İslâm diyarında bir tek kilise kalmaz.”

Komutan yani Emevi hükümdarının kardeşi öyle demiş;

“Ya ben sizi akıllı sanırdım. Bu lafı nasıl söylersiniz? Hele bunun mezarına bir dokunun! Şu bizim idaremiz altındaki yerlerde bir tane kilise kalmaz.” demiş.

Ödleri patlıyor, orayı herkesten fazla korumaya başlıyorlar.

Bu bir anlaşma meselesi. Müslümanlık, müslümanlar birlik beraberlik içinde oldu mu böyle olur. Yani o zât-ı muhteremin Hicaz’dan kalkıp oraya gelmesi, ötekisinin Hindistan’a gitmesi, ötekisinin Semerkant’a gitmesi, berikisinin [şuraya buraya gitmesi bir gaye içindi.] İşte bu Doğu Anadolu’da barajın

altında kalan yerlerde kaç tane sahabe kabri var. Daha Hz. Ömer zamanında oralara ulaşmışlar.

Neden?

Hepsinin mali bakımdan problemleri çözülmüştü, en fakir sahabe valilik yapıyordu. Abdullah b. Mesud falanca yerin valisi, Selmân-ı Fârisî filanca yerin valisi. Hepsi vali idi. Onların gözünde dünya yoktu. Hatta bir hikayedir ama olmuş bir şeydir;

Zenginin birisi bir çuval indiriyor hayvandan, dükkana gidecek. Etrafına bakıyor, orada fakara kılıklı bir adam görüyor,

“Gel buraya!” diyor, geliyor adam.

“Yüklen şu çuvalı!” diyor, yükleniyor adam gidiyorlar.

Zengin yanında önde, ötekisi de çuval arkasında gidiyorlar. Tin tin tin gidiyorlar. Yoldakiler bir adama bakıyor bir çuval taşıyanı bakıyorlar, böyle şaşırıyorlar;

es-Selamu aleyküm ya emîre'l-mü'minîn, es-selamu aleyküm ya emîre'l-mü'minîn. “Ey mü'minlerin emiri sana selam olsun.” filan diyorlar.

Zengin de şaşırıyor, dönüyor bakıyor ki meğer çuval taşıttırdığı oranın valisi imiş.

Sahabe! Yani adamı bozmuyor! “Yüklen şu çuvalı!” dediği zaman, “Sen taşıtacak başka adam bul, ben buranın valisiyim.” demiyor. Kıyafetinde de öyle bir durum yok.

Neden?

Allah ehli. Evliya, mübarek insanlar. Yani ne dünya gözlerinde var ne para gözlerinde var ne nefis gözlerinde var. Nefislerini yenmiş.

Tamam valiyim, taşıyım ne olacak? Taşıyıvereyim zavallı zenginin yükünü.

Taşıyor, işi anladıktan sonra;

“Aman efendim bırak!” diyor.

Yok!” diyor, “Yerine kadar götüreyim neresi ise, niye bırakayım? Vali oldumsa sana yardım etmeyecek miyim?”

Para da almayacak tabii. Para alacak değil yani bu insanların paraya ihtiyaçları yok.

Şimdi bizi böyle sakallı görüyor birisi, tavır yani insanların tavrı.

Hafız, nasılsın bakalım?

Teşekkür ederim, iyiyim.

E nerelisin bakalım?

Çanakkale'liyim.

“E anlat bakalım daha daha ne var ne yok?” bilmem ne filan.

Ne iş yapıyorsun, neredesin?

Müezzin misin bir yerde kayyım mısın?

E tabii onlar fena bir meslek değil yani, Hz. Ömer demiş ki;

“Halife olmasaydım müezzin olurum.”

Sevabı çok. Hafızlık da kötü bir sıfat değil ama ondan sonra;

“Ne iş yaparsın?”

“Eh işte emekli profesörüm.” filan deyince şöyle bir eyvah;

“Hocam.” diyor, “Kusura bakmayın.”

Ne kusuru, yani adama göre, unvanına göre mi değişeceksin?

Sakallı görünce hor görüyor. İlla profesör olunca ona göre filan sinek kaydı tıraş olması lazım, kravatlı olması lazım yani öyle düşünüyor.

Bunlar mühim şeyler değil. Sahâbe-i kirâm onu geçmiş, valilik görmüş, para görmüş, her türlü imkanı var, evi var barkı var ama cihada gidiyor. Maksat adam öldürmek de değil. Ben rakamı unuttum, Peygamber Efendimizin bütün savaşlarında öldürülen insanların sayısı çok az bir rakam. Çok az! Hani insan sanır ki on binler yüz binler filan, birkaç yüz. Birkaç yüz, hiç öldürmeden halletmiş işi Peygamber Efendimiz. Yani sıkıştırarak, okşayarak, tehdit ederek, nasihat ederek çok az insan şey yapar, çok az telefata vererek.

Bugün bakın Bosna'da olanlara, bugün bakın Doğu Anadolu'da olanlara, sapır sapır kan dökülüyor! 20. yüzyılın medeni insanları kan döküyor. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* [zamanında savaşlarda] çok az insan [ölmüş]. Tabii çok azılı kafirler çok çarpışanlar şey yapmış. Yani rakam çok komik, az rakamlar yani birkaç yüz insan. Yani binden aşağıda rakamı, şu anda tam kati rakamı söyleyemiyorum. Gene sorayım öğreneyim tam. Az.

Mühim olan insanları öldürmek de değil, mühim olan insanları yaşatmak. Mühim olan insanları cehenneme itmek de değil, mühim olan insanları cehenneme düşecekken kolundan tutup uçurumdan geri çevirmek, cennete sokmak. Çünkü cennet dar bir yer değil ki o gelince benim yerim sıkışacak diye düşüneyim, kıskanayım. Yani herkesin biz iyi insan olmasını istiyoruz. Vallahi seviniyoruz, bir Rus'un birisi müslüman olmuş seviniyoruz. Suriye müftüsüne mektup yazmış;

“Hocam.” demiş, “Sizin anlattıklarınızı aynen yapıyorum, vazifelerimi yapıyorum.” demiş. Suriye müftüsü oraya gittiği zaman, “İslâm nedir?” filan diye sormuş, o da müslümanın [ne yapması nasıl olması gerektiğini] anlatmış;

“Tamam.” demiş, “Kabul ettim, haklısın. *Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûlüh.*” demiş.

“Bundan sonra namaz kılmak lazım.” demiş.

“Tamam onu da yapacağım.” demiş.

Yüksek rütbeli bir memurmuş, mektup yazıyor Moskova'dan;

“Hocam size verdiğim söze devam ediyorum, vazifeleri yapıyorum.”

Seviniyoruz. Aferin maşallah! İşte müslüman olmuş ne güzel. Moskova'da çok büyük bir cami yapılmış, seviniyoruz. Kremlin'in kubbelerinin yanında, soğan kubbeleri yanında bir de müslümanların camii olacak, *lâ ilâhe illallah* denilecek. Bugün dünyanın hiçbir yerinde *lâ ilâhe illallah* denmeyen yer yok ama *lâ ilâhe illallah* dilde, kalbe inmiyor. Tasavvuf yok çünkü. Tasavvuf olmayınca, kalbe, gönle yerleşmeyince olmuyor, insanlar göstermelik oluyor. İşte biz tasavvufla gönüllere Allah lafzını nakşedeceğiz.

Niye Nakşibendî demişler?

Kalbine Allah lafza-i celalini nakşettiği için.

Orada nasıl böyle güzel bir örtünün üstüne bir şey nakşediliyor, orada Allah'ın sevgisi, ism-i celali nakşolunacak, bu çalışmayı yapacağız. O aşka sahip olmamız lazım, gevşek olmamız lazım, rahat oturmamız lazım.

“Getirin benim zırhımı!” demiş Ebû Eyyûb el-Ensârî hazretleri, “Getirin benim kılıcımı, şeyimi!”

“Niye dede?” demişler. Demiş;

“Bak Allah burada cihat edin diye emre-
diyor Kur’ân-ı Kerîm’de.”

Demişler;

“Sen zaten Peygamber Efendimiz zama-
nında çok cihat ettin, şimdi yaşlandın bırak
da biz edelim, sen evde rahatına bak,
Kur’an’ını oku.”

“Yok!” demiş, “Burada ihtiyarlar müs-
tesna yazıyor mu?”

Yazmıyor.

O zaman ihtiyar da cihat edecek genç de
cihat edecek.

Yani bu aşka bu şevke sahip olup burada
çalışacağız çünkü burası hizmet yeri. Eski
evliyaullahtan bir şeyh efendi, yaşayan bir
şeyh efendi yani gerçek bir olay, ihvanı ile
Anadolu’nun doğusundan batısına doğru yeni
bir yere yerleşmeye yola çıkmışlar. Bir şehre

geliyorlarmış kasabaya, camide sabah namazı kıldıkları zaman ihvanına diyormuş ki;

“Hadi bir dolaşın bakalım, inceleyin burayı.” diyormuş.

Ondan sonra inceleyen diyelim saat 10’da 11’de geliyormuş yanına, öğleden önce geliyor;

“Aman efendim, manzarası çok güzel, kenardan bir deresi akıyor. Suyu bol, âb-ı havası latif, mahsulleri çok bereketli, insanları kibar, tatlı dilli, misafirperver. Hepsi bizi davet ettiler, misafir ettiler, ikramlarda bulundular. Tam yerleşecek böyle çok güzel bir yer.”

“Yok evladım.” diyormuş, “Hadi biraz daha yürüyelim. Binin bakalım arabalarınıza, atlarınıza.”

Biraz daha gidiyorlarmış bir başka şehir, gene böyle. Yok evlatlarım, biraz daha gideyim, biraz daha, biraz daha, biraz daha... Nihayet bir kasabaya gelmişler. Çorak, taşlık, iki dağın arasında berbat bir yer. Namazı kılmışlar, dağılmışlar, hepsi bir karış suratla gelmiş üzgün.

“Ne oldu?” demiş;

“Çok berbat bir yer burası efendim.” demişler. “Adamlar bizimle alay ettiler, sakalımızla alay ettiler, sarığımızla alay ettiler. Hödük dediler, kütük dediler bilmem ne. Ahalisi yabani, hiç misafirperverlik yok. Suyunu içtik acı, kireçli. Havası kötü.” bilmem ne filan böyle ne kadar kötülük varsa saymışlar, “Hemen buradan kaçalım efendim!” demişler, “Burası durulacak bir yer, yerleşilecek bir yer değil.”

“Yok!” demiş, “İndirin yükleri buraya yerleşiyoruz.”

“Aman efendim!” demişler, “Yani o kadar güzel araziler geçtik, şehirler geçtik, âb-ı havası güzel, ovası dağı manzarası hoş, toprağı mümbit yerler geçtik, şimdi kala kala buraya mı kaldık, buraya mı yerleşeceğiz?”

“Evlatlarım!” demiş, “Siz söylemediniz mi ahalisi yabani diye? Siz söylemediniz mi ahlakları adapları yok, kaba saba insanlar diye?”

Evet.

Ötekiler için siz söylemediniz mi çok kibar insanlar, edepli insanlar, dindar mübarek insanlar diye?

Evet.

“E mübarek insanlara ne yapacaksınız, nasıl hizmet yeri burası! Buradaki işte bunlara İslâm’ı öğretmemiz lazım.” demiş.

Hakikaten oraya yerleşmişler. O şehrin adını söylemiyorum, biliyorum söylemiyorum, oraya yerleşmişler. Orada bir dergah olmuş, çok eğitim hizmetlerini güzel yapmışlar. Çok iyi insanlar yetişmiş. Mühim olan Allah’ın dinine hizmet etmek.

Şimdi ben bazı tarikat erbabına gülüyorum. Geliyorlar bizim dervişleri kandırıp kendi tarikatına alıyor.

E ne olacak? Al bakalım hadi, ne olacak yani alacaksınız ne olacak?

Zaten o adam derviş ya! Senin aklın fikrin varsa, hünerin pazun kuvvetliyse git de bir yoldan şaşkın insanı doğru yola çek. Yani sen bu şahsı hocasından ayırıp kardeşlerinden koparacağına, haydutluk yapacağına, yol kesicilik yapacağına sen asıl ayyaş, sarhoşu,

gafili, cahili al da doğru yola çek. Hazır lüp diye yutacağına kendin biraz çalış çabala.

Gülüyorum, gidene de gülüyorum!

Vefasız zaten, dursa sana ne faydası var?

Vefası olsaydı buraya faydası olurdu, oraya da faydası olmayacak. Oradan oraya geziyor. Giderse gitsin! Yani biz nüfus sayımı meraklısı değiliz ki, oy meraklısı da değiliz yani şu kadar oyumuz çok oldu, şu kadar az oldu. Taraftarımızın adedi şu kadar. Hiç sayısını düşünmedik, hakkı söylemeyi düşündük. Mühim olan hakkı söylemek, hakka uymak, hakkı yerine getirmek. İbrahim *aleyhisselam* beldesinde bir kişiymiş. Musa *aleyhisselam* Harun *aleyhisselam* ile Firavun'un beldesinde iki kişiymiş.

Azlık çokluk mühim değil, sayı önemli değil. Bizim için önemli olan Allah'ın rızasını kazanmak. Bizim bayrağımız *İlâhî ente maksûdî ve rıdâke matlûbî*. "Yâ Rabbi, benim arzum sensin, ben marifetullahı ermek istiyorum, senin rızanı kazanmak istiyorum." diyoruz, hayatımız bu. Yoksa cebimizde paramız var pulumuz var, altımızda arabamız var, evimiz barkımız var, çoluk çocuğumuz

var, unvanımız var, itibarımız var... Yani bir insan ne isterse hayatta hepsine sahibiz biz.

Siz de sahipsiniz yani yarı yarıya siz de dünyanın yoksul yerlerindeki insanlara bakacak olursanız, Afrika'daki zavallı Somali'deki böyle çocuklarının gözlerine sinek konan bir deri bir kemik kalmış insanların yanında biz neyiz?

Biz hepimiz bahtiyar insanlarız. Cennet gibi böyle nimetler içinde yüzüyoruz. Yalan değil, yanlış değil, eksik değil. Ama bir şeyimiz eksik, Allah yolunda çalışmaya ihtiyacımız var.

Neden?

Allahu Teâlâ hazretleri buyuruyor ki:

Bismillahirrahmanirrahim.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ

*Yâ eyyühellezîne âmenû kûnû ensârallahi.*² “Ey iman edenler, Allah’ın dininin yardımcıları olun!”

Hâşâ sümme hâşâ, Allah’ın yardıma ihtiyacı var mı?

---

² 61/Saf, 14.

Yok.

Ne demek bu Allah'ın dinine yardımcı olun?

Allah'ın dinine hizmet edin, hizmetçi olun demek, gayretli olun, gevşek olmayın demek.

Onun için onu yapmaya yani o meşaleyi burada tutup daha ötelere götürmeye çalışacağız.

Allah hepimizi sevdiği kul eylesin, ömrümüzü sevdiği şekilde geçirmemizi nasip etsin. Sevdiği amelleri işlememizi nasip eylesin, huzuruna sevdiği razı olduğu bir kul olarak gelmeyi nasip eylesin.

Burada İslâm'ın yayılmasına meydan var, ihtiyaç var, çalışacak elemanlara ihtiyaç var, gayret göstermeye ihtiyaç var. Güzel bir yer, bu çalışmalarını yapmamız lazım.

Allah hepinizden razı olsun.

es-Selamu aleyküm ve rahmetullahi ve berekatüh.

SORULAR VE CEVAPLAR

Billahirrahmanirrahim.

Elhamdülillahi Rabbi'l-âlemîn. Ve's-salâtü ve's-selamu alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ecmaîn. Ve men tebiahu bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn.

Soru: Tasavvufun şeriatı yaşadıktan sonra geldiğini söylüyorlar, bu doğru mudur?

Cevap: Bu doğru değildir. Çünkü tasavvuf ve şeriat başka şeyler değildir. Tasavvuf şeriatın gerçeğidir, içidir, kendisidir. Şeriat ayrı bir şey tasavvuf ayrı bir şey değildir. Şeriat Allahu Teâlâ hazretlerinin ahkâmı demektir, tasavvufun içindeki ahkâm da Allah'ın ahkâmının en önemlileridir. Çünkü marifetullah en önemli dedik ya, nefsi terbiye etmek en önemli dedik ya, Kur'ân-ı Kerîm'den çıkıyor dedi ya, ahlakı düzeltmek en önemli dedik ya, yani öğleden önce söylediğimiz şeyler. Yani zikir olsun, marifetullah olsun, nefsi terbiye olsun, ahlakı güzelleştirmek olsun tasavvufun bu emirleri şeriatın emirleri. Binâenaleyh tasavvufun ahkâmı da şeriatın ahkâmıdır, dışında bir şey değildir. Yalnız

şeriat tasavvufsuz olursa bir kuru kabuk olur, kıymeti olmaz.

Neden kıymeti olmaz?

Yani Peygamber Efendimizin hadîs-i şerîflerine göre kıymeti olmaz. Peygamber Efendimiz diyor ki;

“Nice namaz kılan insan vardır ki o namaz onu Allah’tan uzaklaştırır. Yaklaştırmaz, uzaklaştırmaya yarar.”

“Nice oruç tutan insan vardır ki akşama sevap almaz, aç ve susuz kalmış olur.”

“Nice hacca giden insan vardır ki seyyah defterine yazılır, tüccar defterine yazılır.”

Nice zekat veren sadaka veren insan vardır ki sadakası batıl olur, iptal olur.”

Ha, demek ki şeriatın ahkâmı tasavvufun ahkâmına uyulmadan tatbik edildiği zaman ameller kabul bile olmuyor.

Neden?

Çünkü Allah insanın gönlünün temizliğine bakıyor, niyeti güzel olmasına bakıyor. O iyi niyetle namaz kılmadığı zaman namazı kabul olmuyor. Hadi bakalım, buyur işte, şeriat.

Namaz şeriat değil mi?

Şeriat, [namaz] kabul olmadı. İşte orucu kabul olmadı, işte haccı kabul olmadı, işte sadakası kabul olmadı.

Onun için bu ayırım yanlıştır, doğru değildir, işi bilmemektir. Hele hele bu ayırımı dayanarak tasavvufu inkâr etmek cahilliğin en büyüğüdür. Hem böyle bir ayırım yok, hem de sen buna dayan, önce biz şeriatı yaşayacağız de, tasavvufu bir tarafa bırak. Hava alırsın o zaman. *Hebâen mensûrâ* olur, bütün işlerin hava olur. Çünkü tasavvuf insana amellerin kabul olmasının bâtınî şartlarını öğrettiği için fıkhu'l-bâtın derler tasavvufa. Bâtının, zahirin fıkhu değil bâtının fıkhu derler. Hadîs-i şerîflere göre fıkhu-bâtın olmadan fıkhu-zâhir kabul olmuyor.

Tasavvuf olmadan şeriat olur mu?

Bunu bilmiyor millet. Bilmediği için de tasavvuf zor geldiğinden, dervişlik zor geldiğinden tasavvufu inkar etmek için şeriata sığınıyor. Sen şeriata sığınıyorsun ama şeriatın dışındasın, yaptığın şey itibarıyla şeriata uymuyor işin. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm'in içinde var Allah'ı zikretmek, Kur'ân-ı Kerîm'in için-

de var nefsi terbiye etmek, Kur'ân-ı Kerîm'in içinde var güzel ahlaklı olmak, kötü huyları atmak. Sen nasıl olsa şey yapacaksın.

Onun için bu söz yanlıştır, asılsızdır, cahilce bir sözdür. Bu zihniyetle tasavvuftan kaçmak da çok yanlıştır.

Soru: Takva ehlinin sayısını çoğaltmak için neler yapabiliriz?

Cevap: Takva ehlinin sayısını çoğaltmak için burada bizim organize olmamız lazım. Burada organize olmamız lazım, elbirliği ile çalışmamız lazım. Ben hiç unutamıyorum, bir bakan, Fehim Adak bizim dervişimizdi. Fehim Adak'a Hocamızın şu sözü söylediğini hiç unutmuyorum. Fehim Adak Hocamızın meclisine geldiği zaman şöyle kapının ucunda otururdu. Şöyle diz çöküp otururdu orada.

“Bırakın şu işleri de biraz tekkeye adam kazanmaya çalışın!”

Yani insanları irşat edip doğru yola çekmeye çalışın, mühim olan iş. Politik işlerin hem bin bir türlü vebali, şeyi vardır. Asıl mühim olan insanları doğru yola çekmeye çalışmak.

Bizim bakanlarımız Şu alevî bakanlar kadar alışsalardı ne olurdu durum?

Onun için hepimizin elbirlięi ile çalıřmamız lazım. Benim burada dűřündűęűm Őu, Almanya'da bir Mehmed Zahid Kotku Kűltűr Merkezi kurmamız lazım. Geniř bűyle bahçeli bir yer satın almamız lazım, burada bir merkez kurmamız lazım. Herkesin de bu sabit adresi bilmesi lazım, belirli zamanlarda da burada bizim eęitim yapmamız lazım, çalıřmamız lazım.

Yani bir insan devlet bařkanı olsa bile tasavvuftan műstaęni kalamaz. Nitekim Sultan Ahmed Aziz Mahmud Hűdűyű hazretlerine derviř olmuřtur. Fatih Sultan Mehmed Akřem-seddin'e derviř olmak istemiřtir. İstemiřtir de kabul etmemiřtir Fatih Sultan Mehmed'i.

O bakımdan burada bir merkez kuracaęız. Kale olacak bu, lamı cimi yok, bařka çaresi yok. İstanbűl'u fethetmek için Fatih Sultan Mehmed nasıl Rumeli Hisarı'nı yaptı, biz de İslűm'ı Avrupa'da, Amerika'da yaymak için merkez kuracaęız. Orası bizim merkezimiz olacak, yerimiz olacak, geniř olacak, bűyle kűçük bir yer olmayacak. Geniř ferah bir yer

olacak çalışacağız. Bir eski fabrika mı satın alırız, eski bir çiftlik mi satın alırız, geniş bir yer alacağız ve orasını tıkr tıkr çalıştıracacağız inşallah.

Soru: Mehmed Zahid Efendimiz vazifeyi size tebliğ etti, sizden başkasını görevlendirdi miydi?

Cevap: Hayır, görev çok kişiye verilmez, bir kişiye verilir. Hiçbir tekkede görev birkaç kişiye verilmez, tek kişiye verilir. Hocamız hâl-i hayatında bazı kimselere sen benim namıma ders tarif et diye yetki verdi. O yetki verdiği şahıslar çok. Mesela ben de daha hocamız sağ iken Hocam bana sen ders tarif et diye yetki vermişti. Bir keresinde git içerdekilere dersi sen tarif et diye yetki vermişti. Birçok kimseye böyle yetki vermiştir.

Ben Hocamızın yerine vazifeye geldiğim zaman bu yetki verilen kadın ve erkeklerin çoğunun yetkisini yeniledim. Yani kadın, kadınlar arasında ders tarifi yapıyor, ismini bize getiriyor, listesini bize getiriyor. Erkek, erkekler arasında ders tarifi yapıyor, listesini bize getiriyor. O bizim vekilimiz yani bize vekâleten bu işi yapıyor ama ana listeyi bize

getiriyor. Ben çoğuna aynen vazifelerine devam etmelerini söyledim. Yani Hocamız bir şeyi emretmiş, ben onu nasıl bozarım, aynen öyle yaptı. Yani ders tarif yetkisi olan kişiler çok olabilir. Hocamızın da böyle ders tarifi salahiyyeti verdiği kişiler vardı.

Benim yaşlı bir teyzem var. Memleketimizde Ayşe teyzem var, annemin küçük kardeşi. İşte konuşuyoruz, annemin kardeşi olduğu için ben de hürmet ediyorum. Yaşlı köylü kadın yani ihtiyar torunlara karışmış insan, çok sevimli. Hocamız ona da ders tarifi vermiş. Yani ders tarifini, tasavvufi derviş olma salahiyyetini verme şeyini vermiş.

Neden?

Köyde işte zikir yapmak isteyen insanlara anlatıversin, onlar da girsin diye.

Halbuki kadından şeyh olmaz, biliyoruz bunu. İstanbul'da, muhtelif yerlerde böyle birçok kadın şeyler var. Mesela Gölcük'te bir hacı teyze var, Allah ömür versin, mübarek bir kadın, cennetlik böyle melek gibi bir insan. Adapazarı'nda Vasfiye hanım teyze var, mübarek bir insan. Başka yerlerde [başka insanlar var.] Bu ders salahiyyeti vermek yani

ders tarifi salahiyeti vermek başka. Yani sen mürit olacaksın, tamam ben tarif edivereyim. Sınıf mümessili gibi oluyor diyor hacı kardeşimiz, bu başka ama halef bir tane olur. Yani reis-i cumhurun bir tane olduğu gibi halef [bir tane olur,] böyle birkaç tane olmaz.

Hocamız başka kimseye vermedi, çıkmadı da kimse. Bana verdi diye de kimse çıkmadı zaten. Böyle bir iddia ile hiç kimse karşımıza çıkmadı. Bana hâl-i hayatında; “Evladım benden sonra bu vazifeyi sen yaparsın.” diye bu vazifeyi hayatındayken tevdi etti, hayatındayken bana camide vaaz verme salahiyeti, *Râmûzü’l-ehâdîs*’i okutma salahiyeti verdi. Cuma’da şey yapma [hutbe okuma] salahiyeti verdi, ders verme salahiyeti verdi. Ondan sonra da, “Benden sonra bu vazifeyi sen yaparsın.” dedi. 40 kişiye söylenmez bu şey, bir kişiye söylenir, o vazifeyi yapar. “Benden sonra bu vazifeyi evladım sen yaparsın.” dediği için başka bir kimse bahis konusu değil.

Biz burada Almanya’da bazı hocalara ders tarifi salahiyetini ifa ettik, yani devam ettirdik. Hocamızın zamanında olduğu gibi devam edin, dedik. Onlar şeyh demek değil,

onlar vazifeli, o bölgenin görevlisi demek. Şeyh demek değil. Kimisi de bu işi anlamıyor tabii, Hocamız bize bu salahiyeti verdi diye kendisini şeyh sanıyor, şeyhlik yapmaya kalkıyor. Hocamız bir vaazında diyor ki;

“Şeyhlik yapmak deliliktir, çok tehlikeli bir şeydir. Ancak görevli olmak müstesna.” diyor.

Kendiliğinden kalkışmak çok yalan yanlış bir şeydir. Yani bu yerleri bu yöreyi bilmeden, araba kullanmayı bilmeden sen bir insanı alıp da bir yere götüreceğim diye arabana bindir, araba kullanmayı da bilmiyorsun. Veya uçak kullanmayı bilmiyorsun, “Binin uçağa ben sizi bir yere götüreceğim.” [diyorsun.]

Düşürürsün uçağı be, mahvedersin insanları, bindirdiğın insanları. Öyle şey olmaz.

Yani şeyh değil ders tarifi yapan kimse. Tabii Hocamız halvete de alıp 40 gün halvette tesbih çekip şey yapıp da Anadolu'nun muhtelif yerlerinde salahiyet verdiği kimseler de var. Yaşlı başlı böyle sakallı kimseler de var. Halvete girmek de şeyh olmak demek değil. Halvete girmek dervişlik vazifesini yapmak demek. Bizde halvet 40 gündür, Mev-

levîlerde 1001 gündür. Mevlevîlerde üç sene devam eder, kolay değil. Bizde 40 günde halvete girer bir takım zikirleri öğrenir, tamam o olabilir ama o şeyh olmak değildir.

Birisi çıkmış halvetten tamam demiş, artık ben de şeyh oldum.

Öyle bir şey yok, öyle bir mânaya gelmez.

Eşrefoğlu Rûmî hazretleri Sadeddin-i Hamevî hazretlerine gitmiş. Hama'ya yani Suriye'ye gidiyor. Ondan sonra ona;

“Evladım” demiş, “Halvete gir bakalım.”

Hanım çocuk kalmış dışarıda, bu halvete girmiş artık onu misafir etmişler. Halvetten 40 gün sonra çıkmış;

“İyi maşallah evladım, pek güzel, Allah kabul etsin, hadi bir daha gir.” demiş.

Arkasından 40 gün daha, etti 80 gün. 80 gün sonra sapsarı benizle dal gibi ince tekrar çıkmış şeyhinin karşısına.

“Pek güzel maşallah evladım, hadi bir daha gir.” demiş.

120 gün.

Kaç ay eder?

Dört ay.

Nerede?

Işık olmayan yerde tesbihle, zikirle, te-fekkürle, ibadetle meşgul oluyor Eşrefoğlu Rûmî hazretleri.

Bir kere girer, iki kere, 40 defa girer. 40 defa girer de adam olmaz. Bir defa girer 10 günde adam olur. O da kabiliyet meselesi, bağlılık meselesi.

Soru: Buradaki neslimizin asimile olmasından endişemiz var, tavsiyeniz nedir?

Cevap: Bu büyük bir tehlikedir, bu tehlikeyi ben sizin kadar hissediyorum. Benim çocuklarım yetişti. Yani çocuklarımı yuvadan uçurdum ama ben Avustralya'daki, Almanya'daki, Fransa'daki, Avrupa'daki, Amerika'daki çocuklarımızın endişesini hissediyorum. Bunlar için okullar açacağız, başka çare yok. Burada açılmaz, burada belki açılabilir ama şu anda biz açamayız. Burada istenilen şekilde de şey yapılmaz. Biz bu çocukları alacağız, bizim kolejlerimizde 4 sene 5 sene güzel eğiteceğiz. Bu muhitte olmaz. Bu mu-

hitte bu açıklıkla bu saçıklıkla bu kanunlarla bu serbestlikle bu iş olmaz. Çocuk orada [açtığımız kolejde] okuyacak şuurlanacak. Kendisi, iterek değil kendiliğinden Allah'ın emirlerini tutacak bir insan haline gelirse Allah'ın lütfu ile gelecek.

Bu önemli bir mesele, buna var gücümüzle çalışacağız. Müesseseleri kuruyoruz, var şu anda bu sonbaharda Yalova'da çok büyük kapasiteli böyle bahçeli büyük bir müessesemiz var. Kız okulu, Canan Kız Kur'an Kursu diye başladığımız ve biz Milli Eğitim'den Kız Meslek Okulu statüsünü aldık. Yani orada Kur'an kursu olsa bir seneden fazla okuyamıyor. Halbuki bizim çocukları daha çok okutmamız lazım. Onun için hem bir mesleki bilgi kazansın; dikiş nakış, yemek çiçek vesaire filan hem de daha başka şeyler öğrensin diye. Onun için öyle bir şey hâl-i hazırda bir müessesemiz var. Ama her ilde çok olacak, hem yerli gençlere şey yapacak hem de Avrupa'daki Avustralya'daki inşallah.

Soru: İslâmi hareketin grup şeklinde ayrı ayrı çalışmasını İslâmi vahdeti parçaladığı görüşünde misiniz?

Cevap: Şimdi İslâmi vahdet hiçbir zaman parçalanmaz. Grup olmak, cemaat olmak İslâm'ı bölmek tarzında anlaşılırsa zararlıdır, doğru değil. Böyle değil. Ama insan tek başına yapamadığı işi grup halinde güzel yapar. Gruplaşma bir işi başarmak içindir. Beraberlik tek kişinin yapamayacağı işi topluca yapabilmek içindir. Yoksa benim şu gruptan olmam ötekisinin başka gruptan olması birbirine husumet ve rekabetini meşrulaştırmaz. Allah böyle bir şeye razı gelmez.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

*Inneme'l-mü'minûne ihvetün.*³

“Müslümanların hepsi kardeştir.”

Bizim öteki müslümanlarla hiçbir şeyimiz yoktur. Biz cevap bile vermiyoruz. Particiler bizim katlimize bile fetva verdiler, bir cevap bile vermiyoruz hiç başından beri.

Niye cevap vereyim?

Hesabını onlar versinler, ben hiç şey yaptığım yok.

---

³ 49/Hucurât, 10.

Ben Şimdi yazdığım yazılarla Günaydın gazetesı, Cumhuriyet gazetesı, Hürriyet gazetesı; “Vay müslümanları silahlandırarak, tavsiyelerde bulunuyor.” bilmem ne filan diye bizim peŐimizde. Yani biz genel Şeyi kurtarmaya çalışıyoruz, genel durumu Şey yapmaya çalışıyoruz, müslümanlar arasında çekiŐmeye tenezzül etmiyoruz.

Birisi bizi kötülüyor, öteki bizim ihvanı tırtıklayıp kendi tarafına çekmeye alıŐıyor.

Ne yaparsa yapsın, alsın. Bir insana etbai çoğalırsa Őeytanları oĐalırmıŐ.

Neden?

Bir sürü sıkıntısı var.

Al bakalım, hadi bakalım alacaksan al.

Mühim olan mühim işler yapmak.

İki gün önce cuma günü Gencer beylerin evinde telefonla bizi aradılar, İstanbul’a yarım saat telefonda vaaz verdik, telefonlu vaaz.

Neden oluyor?

E Akra, Akraradyo müessesesi kurduk, gümbür gümbür Marmara bölgesine radyo

yayını yapıyoruz, 50 radyo içinde ön sıralardayız. Evet, bizden daha çok böyle dinlenen radyo varmış. Biz ilk üçün içindeymişiz ama onlar müzik yayını, dımbırtı yayını yapıyor, biz kültür yayını yapıyoruz. Yani müzik yayını kolay, teybe koy, plakları dinlet, milleti meşgul et. Biz öyle yapmıyoruz. Biz kültürel program yapıyoruz, vaaz veriyoruz, Kur'an şey yapıyoruz. O halde bizimki birinci. 50 radyo içinde birinci olmak kolay bir şey değil. Hizmet!

Allah razı olsun diyor şoför. Bizim arkadaş Kartal'dan almış Çamlıca'ya yayın merkezimize getirmiş.

Ha buraya mı geliyorsun, buralı mısın sen?

“Evet.” demiş.

“Para almıyorum senden.” demiş.

Halbuki taksiyi tuttu.

Niye?

“Ben hep sizin radyoyu açıyorum, sizi dinliyorum.” demiş.

Şoför adam radyoyu dinliyor. Kadın mut-
fakta çalışıyor radyoyu dinliyor. Tezgahtar
müşteri yokken radyoyu dinliyor, varken de
dinliyor kulağı orada. Tatlı tatlı programlar.
Biz Çanakkale'ye arabayla gidiyorken dinle-
dik, hoşumuza gitti, gülerek şey yaparak tat-
lı, gayet şey. Bir hizmet, yani eğitim hizmeti,
bilgi verme hizmeti. Bunu tek başına yapma-
nız mümkün değil. Grup halinde olmanın bü-
yük bereketi var.

Biz kimseye düşmanlık takip etmiyoruz,
iş yapmaya bakıyoruz, iş üretmeye bakıyoruz.
Anadolu'da yüzlerce, yüzlerce şubemiz var,
derneklerimiz var. Kadın aile derneklerimiz
var, çevre derneklerimiz var. Anadolu'yu
yeşillendirmek istiyoruz, kurtarmak istiyoruz,
güzelleştirmek istiyoruz. Yani her şey lazım,
ağaç dikmenin de sevabı var diye düşünüyö-
ruz. Başka hiçbir dergahta ben çevre derneği
bilmiyorum. Ama biz başkası yok filan diye de
şey yapmıyoruz, yani o da lüzumlu diye onu
da yapıyoruz. Silahlanmak da lüzumlu diye al
silahı, silahlan diyoruz. O da lüzumlu, ne ya-
palım, her şey gerekiyor. Yani Bosna-
Hersek'te en büyük zararı hazırlıksız olan
müslümanlar görmüş. Hazırlıklı olanlar topar-

lanmışlar, ötekiler zaten korkak, biraz çat pat oldu mu kaçıyor yani şey değil.

Soru: Benim kız çocuğum aşırı müzik hastası, tedavisi nasıl olur?

Cevap: İlahi ile olur. Al kızım sen müziğe fazla düşkünsün, buyur ilahiler dersin. Menfi şeyin müspetini şey yaparsın. O konuda desteklersin, o da orada gelişir. Yani musiki tabii yapma deyince olmuyor işte, dinlemiyor. Şimdi kolay, volkmenler var şeyler var, şuraya takıyor kulağına şey yapıyor, her yerde dinliyor.

Soru: Sigara beni ve çevremi çok rahatsız ediyor.

Cevap: Hepimizi rahatsız ediyor, sigara çok zararlı bir şey. Ama bizim farkımız, başkalarından farkımız burada çıkıyor ortaya. Öyle dergahlar var ki içeriye girdiğin zaman sigara dumanından duramıyorsun. Öyle dergahlar var ki içeri girenlere şeker yerine sigara ikram ediyorlar. Öyle dergahların adamları var ki şeyhim veya alimim diyen adam sigarasını içine çekiyor, pencerenin içine koyuyor, Allahuekber, namaza duruyor. Namaz bittikten sonra;

“Hocam yani oldu mu bu sigara?” filan deyince;

“Benim sigarama karışmayın!” diyor.

Ben de aleyhinde yazı yazınca o da benim aleyhime şey [yapmış.] Vız gelir tırıs gider.

Sigara zararlı,! Sigara zararlı, sigara senin sıhhatine zararlı olduğu için ben yazarım. Ve ben kardeşlerimin sigara içmesini tavsiye etmiyorum. Sigara insanı yavaş yavaş öldüren bir zehir. Sigara insanın ciğerlerini tahrip eden dolduran bir zararlı madde. Sigara hiç zararlı olmasa mükeyyefât olduğu için, dervişin mükeyyefâtla işi yoktur. Derviş meşakkatli işleri göze almış insan demektir. Elbette sigara mevzuunda şey yapacak.

Öteki dergah 20-30 sayfa sigaranın meşru olduğuna dair kitabında yazı yazmış. Ya sigara meşru değildir işte! İstediyin kadar 100 sayfa yaz, 1000 sayfa yaz, sigara zararlıdır. Zararlı olan her şeyi de İslâm yasaklamıştır.

أَجَلٌ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ

Uhille lekümü't-tayyibâtü. ⁴

“Helal olan şeyler iyi şeylerdir.”

Ve hurrime aleykümü'l-habâisü.

“Habis yani pis şeyleri Allah haram kılmıştır.”

Köpek yasaksa mikrop taşıdığındandır. Domuz eti yasak, tirişini olduğundandır. İçki yasaksa insanın aklını giderdiğindendir. Sigara da böyle bir muzır şeydir. Bunu eskiden ulemamız haram diye fetva vermişler. Sonradan kimisi mekruhtur demiş, kerahat-i tahrîmî mekruhtur demiş. Yani ayıptır, bunun için tutup da böyle 20-30 sayfa yazı yazmak doğru değildir.

Diyorlar ki;

“Efendim filanca şeyh de içmiş doğuda.”

Yahu adamlar bizim örneğimiz değil, bizim örneğimiz Peygamber-i Zîşânımız.

Benim çok sevdiğim hürmet ettiğim bir şeyh efendi içki içebilir ama içki içmesi kusura dur. Veya bir hikmetle biraz içer gibi yapmıştır, arkasından bir şeyi vardır diye belki

---

⁴ 5/Mâide, 4, 5.

hüsn-i zan edebiliriz ama tiryakiliği varsa bir kusurdur. Evet, Irak'ta yaygın, Doğu Anadolu'da yaygın, oralara kadar gelmiş, millet içiyor. E kokusu beni rahatsız ediyor, dumanı başkasına zarar veriyor, parası keseme zarar veriyor.

Bunun savunulacak tarafı yok. Bizim dergahımız bu. Biz öyle onun bunun keyfi için şey yapmayız. Zararlıdır sigara, içilmemesi lazım.

Soru: Göz zinasının çaresi [nedir]?

Cevap: Göz zinası zinadır. Peygamber Efendimizin hadîs-i şerîfinde bildiriliyor, harama bakmaması lazım. Büyüklerimiz demişler ki;

“Nakşibendî tarikatının dervişleri *nazar ber kadem* yürüyecek, yani gözü pabucunun ucunda yürüyecek.”

Öyle sağa sola fazla baktın mı gözün bir yere takılır. Bakmayacaksın, şöyle yürüyeceksin, tesbih çekersin içinden, Allah dersin o zaman korunursun. Abdestli olursan, zikirle meşgul olursan korunursun. Tabii zinanın, göz zinasının günahının büyüklüğünü *lhyâ-yı*

Ulûm'da ve sairede okuyun. İnsan günahların ne kadar büyük zararları olduğunu, cezaları olduğunu şey yapınca [bilince] da korkar. Ama iyi çare abdestli olmaktır, zikir yapmaktır.

Soru: Avrupa'da bulunan kardeşlerimiz adresleri bir merkezde toplanmalı. Birlik olduğumuzu bilmemiz için teşkilatlanarak sosyal hizmetler adı altında okul, cami, çocuk kreşlerine münasip yerler alınmalı mı?

Cevap: Tabii. Şimdi bizim burada milli görüşle ilgili benim tenkitlerimden birisi şu oldu. Diyorlar ki;

“Yirmi iki senedir hizmet yapıyoruz.”

Yirmi iki senedir Almanya'da nesil yetişti, sıfır yaşındaki çocuk evli barklı askerliğini yapmış bir insan haline geldi. Hizmet lazımdı, okul lazımdı, imam yetiştirmek lazımdı, müesseseseleşmek lazımdı, radyoda yer almak lazımdı. Ne bileyim Köln radyosu kimin elinde şimdi bilmiyorum filan. Yani çok çeşitli çalışmalar yapmak lazımdı. Bunları yapmamız gerekiyor. Yani tabii ben şöyle dedim;

“Buradan toplanan paralar burada hizmete sunulsaydı çok büyük hizmetler yapılırdı.”

Tabi Türkiye’deki hizmete de para verilsin ona da bir şey demiyorum ama burada mutlaka bir kere kreş kurulması lazım, anaokulunun kurulması lazım. Çocuklara baktı mı anne baba da rahat ediyor. Hem de çocuklar kreşte anaokulunda okuduğu zaman ilkokulda daha başarılı oluyor. Bu da çok kesin. Bizim Ankara’da, İstanbul’da, muhtelif şehirlerde açtığımız kreşlerde, anaokullarında tespitimiz şu; bir çocuk anaokulundan ilkokula gelmişse başarılı oluyor. Sıfırdan ilkokula gitmişse ilk günden zaten öğretmenine ısınamıyor, ağlıyor zırlıyor vesaire. Okuması filan geç oluyor.

Soru: Zikri dilden kalbe indirmek nasıl olur? Kim bu işe eğilir ve dil ile yaptığı zikri bu sebeple terk edecektir.

Cevap: Dille yapılan zikir mesela yüksek sesle Allah Allah demektir. Buna zikr-i cehrî derler. Hani bazen görüyorsunuz, Allah Allah Allah..., cemaat zikrediyor, tamam âşikâre zikir. Buna zikr-i cehrî derler. Eğer bu zikir namazda bizim sureleri okuduğumuz gibi ya-

vaş bir sesle fısıll fısıll söyleniyorsa, buna zikr-i hafî derler. Çünkü herkes duymuyor.

Mesela öğlen namazını kılarken burada bir arkadaşınız siz onun okuduğunu duyuyor musunuz?

Duymuyor.

İçinden mi söylüyor?

Hayır. Fısıll söylüyor, ancak kendisi duyuyor ama sen duymuyorsun. O mertebede olursa ona zikr-i hafî derler.

Zikr-i cehrî de zikr-i hafî de dil ile oluyor. Dil kıpırdıyor ve ses çıkıyor.

Zikr-i kalbî de insan mesela denize düşse ağzı kapalı, burnu kapalı ne yapacak?

Mesela denizin içine girdi ne yapacak?

O zaman içinden düşünürmüş gibi zikredecek.

İşte zikr-i kalbî yani içten zikir, gönlünden yapılan zikir budur. Bu zor bir şey değildir. Yani korkulacak, ulaşılamayacak, yapılamayacak bir şey değildir. Bunu evde kendiniz mesela yüksek sesle tesbihinizi çekerken, Allah Allah Allah Allah... derken ağzınızı ka-

patıverin. Ağzınızı kapatıverince ondan sonra içeriden bir müddet Allah Allah Allah demeye diyebilirsiniz, sonra biraz zorlanmaya başlarsınız. Acemi zorlanır. Zorlanmaya başlar, ondan sonra gene yüksek sesle Allah Allah Allah dersiniz gene kapatırsınız. Böylece içiniz ağzınız hiç açık değilken, diliniz dudağınız kıpırdamıyorken Allah demeye alışır, hatta hızlı söylemeye alışır. Lâ ilâhe illallah demeye alışır. Böyle dururken şey yaparken, hatta konuşurken insanın kalbi Allah diyebilir. Buna alışır. Çalışmakla olacak bir şey. Zor bir şey değil, yapılamayacak bir şey değil. Ben yapamam diye de korkulacak bir şey değil. Yapılır.

Neden böyle sessiz zikir yapılıyor?

Hadîs-i şerîfte bu zikrin ötekisinden 70 kat sevabı çok diye bildiriliyor ondan. İçinden yapılan zikir 70 kat sevabı daha çok olunca 4.900.000 sevap ediyor. E o zaman iyi, ben demek ki bir Allah dedim, 4.900.000 sevap aldım. Bir Allah daha dedim, 4.900.000 daha aldım. Güzel bir şey, o zaman sessiz demek lazım.

Sessiz demenin sevabı niye fazla?

Çünkü gösteriş olmuyor, kimse bilmiyor, riya ihtimali olmuyor.

Riya da tehlikeli bir şeydir. Gösteriş için, riya için bir insan ibadet etti mi amelinin sevabı gider. İhlasla olacak, riyasız olacak.

Onun için sessiz zikirde riya ihtimali olmadığından sevabı çok oluyor. Tabii ona gayret etmek lazım. Yüksek sesle söyleyip söyleyip ağzınızı kapatarak, içinizden söylemeye devam ederek kendinizi bunu alıştırebilirsiniz. Hepiniz yapabilirsiniz. Hepiniz bu işe ehilsiniz, zor bir şey değil bu.

Soru: Genellikle Avrupa'da çeşitli gruplar tarafından namaz vakitleri takvimlerde farklı gösteriliyor. Üç değişik vakit var, hatta bir cemaat yazın yatsı namazının olmadığını iddia ediyor. Bu konuda bizi aydınlatır mısınız?

Cevap: Eğer yatsı namazının şartları havada görünmüyor da, akşam battıktan bir zaman sonra şafak söküyorsa yani yatsı olmuyor. Güneşin battığı tarafta aydınlık kaybolacak ki yatsının vakti gelsin. Yani güneş battı ama orada bir güneşin battığı yer belli olur ya, kırmızılık olur, aydınlık olur. O tamamen

kaybolup da lacivert olacak orası, karanlık olacak olmuyor. Daha orası olsun diye beklerken ooo doğu tarafı aydınlanmaya başlıyor.

Benim başıma geldi. Amerika'da New York'tan uçağa bindik, akşam namazını kılmıştık veya akşam namazını uçakta kıldım, yatsıyı bekliyorum şimdi. Uçak böyle New York'tan dünya yuvarlak olduğundan batıya gitmiyor, kuzeye doğru gidiyor. Avrupa'yı bulmak için kuzeye doğru gidiyor. Şimdi kuzeye doğru giderken bu tarafında pencerelerden güneşi görüyorum battı, akşam namazını kıldık. Şimdi ben oradaki kırmızılık kaybolsun, beyazlık kaybolsun da yatsının vakti girsin de yatsıyı kılayım derken doğu tarafından tanyeri ağarmaya başladı. Bu taraftan yatsının izi kaybolmadan buradan fecir atmaya, sabahın izi belirmeye başladı. Hemen apar topar Allahuekber, namazı yani yatsıyı kıldım.

Ha teşekkül etmiyor, kutuplara yakın olduğu için yatsının vakti teşekkül etmiyor. Tamam, teşekkül etmese bile kılınır. Teşekkül etmeyen yerlerde en yakın teşekkül eden şehrin saatlerine uyularak kılınır.

Evet, dünyada böyle yerler vardır, altı ay güneş kaybolmaz. İner çıkar iner çıkar kaybolmaz, altı ay da hiç görünmez, ortalık aydınlanır aydınlanır karanlıklaşır, hiç güneş görünmez. Altı ay gece altı ay gündüz diyor. Olabilir.

Altı ay gece altı ay gündüzde namazı nasıl kılacak onlar?

En yakın gece gündüzü olan namaz vakitleri olan yere kıyasen saatlere ona göre bakacaklar, namazları öyle kılacaklar.

Neden böyle?

Yani bazıları kılmıyorlarmış ya, kılmayanların durumu yanlış.

Niye benim dediğim doğru?

Peygamber Efendimiz dedi ki;

“Kıyamet kopacağı zaman güneş batıdan batacak, üç gün doğmayacak.”

Kıyametin hallerini anlatıyor Peygamber Efendimiz. Batıdan batacak, doğudan bekleyecekler, doğmayacak.

Şimdi tabii korkunç bir olay ama sahâbe-i kirâmın Allah'tan aklına takıldı, dediler ki:

“Yâ Resûlallah, peki biz öyle bir zamana erişirsek bir müslüman nasıl namaz kılacak? Gün doğmuyor üç gün, nasıl namaz kılacağız?”

Dedi ki:

“Evvelki günlere uygun olarak kıyas edersiniz, aynen kılarırsınız. Güneş doğmasa bile öğleyi kılacaksınız, güneş doğmasa bile ikindiye kılacaksınız, akşamı kılacaksınız, sabahı kılacaksınız, doğmasa batmasa bile.

Neden?

Evvelce öyleydi yani namaz vakti teşekkül etmeyen yer olursa böyle olur.

Ama Avrupa'nın namaz vakti teşekkül etmeyen yeri İsveç'in Stockholm'ünden daha yukarı yerlerdedir. Ben Stockholm'e kadar gittim, Stockholm'de bile namaz vakitleri teşekkül ediyor, buralarda öyle bir durum yoktur. Onun için buralarda herkes namazı kılacak.

Gelelim takvimlerin farklı olmasına. Türkiye gazetesi başka, Süleyman Efendi'nin talebeleri başka, falancanınki başka, Diyanet'inki başka...

Evet, namaz vakitlerini hesaplama akıllar farklı, çeşitli hesaplama sistemleri şey yapmışlar. Hatta bizim kol saatlerimizde namaz vakitlerini gösteren saatler oluyor. Bunlarda böyle 3-4 sistem var. Mesela benim kullandığım bir asır saati vardı. Elektronik bir saat vardı, üç tane namaz vakti hesaplama sistemi var:

1. Ümmü'l-kurâ sistemi,
2. Mısır sistemi,
3. Râbıtatü'l-âlemi'l-İslâmî sistemi,
4. Kuzey Amerika sistemi.

Dört sistem vardı. Beğen, beğendiğine göre düğmelerine bas, ayarla öyle. Ne yapalım, sistem öyle, formüller farklı, öyle şey yapmışlar.

Biz Amerika'ya gittiğimiz zaman oo bekle Allah'ım bekle yatsı olmuyor. New York'tan yukarlarda bir yerlerde idik, yatsı olmuyor. İşte Araplar şu vakitte kılıyorlar, ötekiler biraz daha bekliyorlar filan.

E bunun hangisi daha doğru?

Bir tanesi daha doğrudur ama en iyisi ihtiyatlı olmaktır yani hepsini birden kapsayacak bir zamanda kılmaktır. İhtilaflı zamanda değil de ittifaklı zamanda kılmaya çalışmak en iyidir. Mesela ikindinin evvel kılınma zamanı ihtilaflıdır, asr-ı evvel ihtilaflıdır, o zaman asr-ı sâni kılarınsın. Garanti olduğu zaman kılarınsınız olur biter. 3-5 dakika geç olur ama garantili olur. Mühim olan takvada garantili yoldan yürümektir.

Soru: Bizler bulunduğumuz bölgelerdeki arkadaşlarımızla bir takım şport ferayn [şport vereyn=spor derneği] gibi şeyler, kreş, okul, vakıf kurmak istiyoruz, tavsiyelerinizi bekliyoruz.

Cevap: Tabii böyle şeyler kurulmalı. Çünkü bu çeşit organizasyonlar bizim Türkiye’de de kurduğumuz organizasyonlar. Hizmetin organize bir tarzda yapılmasını sağlıyor. Bir çok insanın toplanmasını sağlıyor. Danışarak, istişare ederek bu işi yapın.

Soru: Aile fertlerimiz arasındaki muhabbet ve ülfeti nasıl geliştirebiliriz?

Cevap:

Muhterem kardeşlerim!

Ülfetin geliştirilmesi çarelerinden birisi tatlı dil, güleç yüz ve hediyedir. Tatlı dille davranırsan karşı tarafı memnun edersin. Hediye alırsan karşı tarafı memnun edersin. Gönlünü alacak davranışta bulunursan, kibar davranırsan karşı tarafı memnun edersin.

Onun için aile fertleri arasında da komşular arasında da arkadaşlar arasında da son derece müeddep olmalıyız. Kibar yani centilmen olmalıyız. Kalp kırıcı söz söylememeliyiz. Kötü şaka yapmamalıyız. İkramcı olmalıyız, cömert olmalıyız, mükrim olmalıyız, hediye verici olmalıyız. Bu tür şeyler gönül alır. Kara gününde yardımına gitmeliyiz, iyi gününde sevincini paylaşmalıyız. Bayramda tebrik etmeliyiz, ölümden taziyeye etmeliyiz. Sıkıntılı zamanında borç vermeliyiz vesaire.

Bir insan bir insanı ondan gördüğü yakınlığa göre sever. E Allah da müslümanın müslümanı sevmesini ve ona yardım etmesini seviyor. Allah[u Teâlâ hadîs-i kutsîde;]

حَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ.

*Hakkat mahabbetî li'l-mütebâzilîne fîy-ye.*⁵

“Birbirlerine benim için ikram edenleri ben severim.” buyuruyor.

Onun için iyi derviş olursak muhabbet ailede de olur toplumda da olur. Kısacası iyi derviş olmaya geliyor.

Soru: Avrupa’da çalışma metotlarımız, ilk aşamada bizlerden nasıl bir çalışma bekliyorsunuz?

Cevap: İlk aşamada bir Mehmed Zahid Kotku Kültür Merkezi kuracaksınız, onu bekliyorum. Yani Mehmed Zahid Kotku Kültür Merkezi Almanya’nın neresi ise bu, Hollanda’ya, Belçika’ya, Danimarka’ya yakın yeri, ucuz yeri, bilmem nesi, bir eski fabrika, bir çiftlik, ne olursa bir yer bulun, şey yapın böyle bir camimiz olsun, Mehmed Zahid Kotku camimiz olsun ve oradan başlayalım işe. Geniş bir yer olsun yani biraz bahçesi olsun da böyle kalabalık gelirsek, oda olmazsa çadırda yatalım. Razıyım, ben de çadırla gelmeye razıyım. Böyle üçgen bir çadır, uyku tulumuyla içine

---

⁵ Ramuz, 3443, 4070.

girmeye razıyım. Oda [olmazsa] olmasın ama bir yerimiz olsun. Yani ben elâlemin bahçesine girdiğim zaman bana hôt demesin, bizi oradan çıkartmaya kalkmasın.

Soru: Genelde havalar Avrupa'da bulutlu olduğundan ayın hareketlerini takip edemiyoruz. Onun için genellikle Arabistan'a göre oruç tutuluyor. Avrupalılar da bunları destekliyorlar.

Cevap: Şimdi bu böyle, Araplar bunu güzel yapamıyor. Ben bunun mütehassısı olarak söylüyorum, Araplar bunu güzel yapmıyor. Ben Arabistan'da bulundum, onların durumlarını inceledim çok kere hatalı yapıyorlar. Ayın durumlarını takip eden, bilen ölçen bir üniversite hocası olarak ben onların şeylerini beğenmiyorum. Bilimsel bir meseledir bu. Bunun yolu, bu işi inceleyen bir insanın ayın hareketlerini takip edebilecek bir bilim seviyesinde olması lazım. Suudi Arabistan'da taklitle bu iş bitmiyor.

Çünkü mesela ben bu Ramazan girdiğimde Avustralya'daydım.

Ramazan başladığı zaman ne olması lazım?

Hilalin görülmesi, Ramazan'ın öyle başlaması lazım. Halbuki hilalin görülmesi gereken akşamda hilal yoktu, güneşten evvel batmıştı, bilimsel olarak batmıştı. Orada da görünmüyordu.

E görünmediği halde bilimsel olarak da olmadığı halde, batmış olduğu halde sen niye yarın Ramazan diye ilan ediyorsun?

Edilmez.

Yani bunu bilenlerin incelemesi lazım, başkasının vebalini kimsenin yüklenmemesi lazım. Ama bilen bilmeyen karışıyor bu işe. Fakat şu gerçek var bak, Avustralya'da ben onun yanlış olduğunu bildiğim halde onlarla beraber oruç tuttum.

Neden?

Berberlik önemli olduğu için, birlik ve beraberlik bozulmasın diye.

Yanlış yaptılar, olsun, fazla oruç tuttum. Suudi Arabistan'da Ramazan bitmeden bayramı getirdiler, bayram yaptım. Bir gün sonra öderim ama bayramın tadını kaçırtamam. Bizim Türkiye'de bazı gruplar bu işi yanlış yapıyorlar,

“Bayram günü oruç tutulmaz. Boz orucu Suud’da bayram var, sen niye oruç tutuyorsun?” bilmem ne.

Ya Suud zaten yanlış yapmış, sen ne diye şey yapıyorsun, ne diye zorluyorsun bu adamcağızı?

Orucunu bozdurtuyor, ona 61 günü yedirtiyor. Kendisi de onun günahını yiyor. Bilmeyen bu işe karışmasın.

Soru: [Hacca gitmemi istemeyen] babamın kalbi kırıldı, ne yapmam gerekiyor?

Cevap: İnsanın babası hacca gitmesine karar vermemiş oluyor ama kendisine hac farz olmuş oluyor. Hac farz olduğu zaman kimsenin Allah’ın farz kıldığı bir ibadeti engellemeye hakkı yoktur, babası bile olsa. Şimdi bu baba cahilliğinden müsaade etmiyor. Annesi babası Türkiye’de yaşıyor zaten, onun onlara bakma imkanı da yok. Allah’ın emri de üzerine farz olduğu için hacca gidecek, doğru karar vermiş. Hac vazifesini yapacak.

Çünkü hacca gitmek iki şekilde oluyor. Bazı alimlere göre deniliyor ki bir insana hac farz oldu mu fevren hacca gitmesi lazım.

Fevrî ne demek?

Hemen o sene gitmek demek. Yani fevren derhal demek.

Hani adam feveran etti diyoruz, fevrî bir hareket yaptı diyoruz.

Hemen gitmesi lazım. Bazısı hac farz oldu mu fevren gitmezse günaha girer diyor. Bir kısmı da diyor ki, yok, işte gidecek, farz oldu önümüzdeki şeyler de [senelerde] gider diyor. Ama doğru olan fevren gitmektir.

Ya ölürse, ya fakirlerse?

Fakirledi, hacca gidemeyecek duruma geldi. Halbuki geçen sene gidebilecekti. Hadi bakalım hac boynuna borç oldu, fakir de oldu gidemiyor şimdi. Kaçırıldı, treni kaçırıldı. Kaçtırmamak lazım. Farz olduğu zaman gitmek lazım. Binâenaleyh babasının yaptığı doğru değildir, engellemeye hakkı yoktur. Onun aldığı karar doğrudur çünkü Allah'ın emridir.

Babasının kalbi kırıldı ne yapacak?

Diyecek ki babacığım sen benim babam-
sın, benim sana canım kurban. Ben sana
elimden geldiği şekilde her türlü hizmeti ya-
payım, yapmaya razıyım ama senin baba da
olsan Allah'ın emrinin karşısına çıkmaya hak-
kın yok, onu engellemeye hakkın yok. Ben
Allah'tan korkumdan hacca gittim, seni üz-
mek istemiyorum. Seni sevindirmek için gele-
yim, elini öpeyim ayağını öpeyim ama bu
haccı yapmam gerekiyordu. Yani senin bu
şeyin yanlıştı diyecek.

*Soru: Zikir derslerini düzenli olarak ya-
pamıyoruz.*

Cevap: Bu tabii umumi bir sıkıntıdır.
Oturduğunuz zaman yapamıyorsanız, yorgun
düşüyorsanız gündüz yapın. Vasıtada yapın,
işe giderken yapın, işten dönerken yapın,
ayakta yapın, sokakta yürürken yapın ama
şey yapmayın [ihmal etmeyin]. Ama baktınız
ki akşamları uykunuz geliyor, uyuyorsunuz,
yapamıyorsunuz, eve giderken 15 dakikanız
var, tamam eliniz cebinizde vasıtadayken
yapın işte, kaçırmayın.

*Soru: Vefat etmiş olan bir şeyhe bağlılık
devam edebilir mi?*

Cevap: Muhabbet devam eder, bağıllık olmaz. Sevebilir ama yaşayan bir şeyhe bağlanması lazım. Çünkü şeyh mürebbidir. Bu terbiye görecek, terbiyenin devam etmesi lazım.

Bir de tasavvufun başka esrarengiz manevî tarafları da vardır. Bir insanın müslüman olarak kendi başına bulunmaması lazım, zamanının imamına bağlanması lazım. Zamanının imamına bağlanmadan, onu bilmeden ölen [kişi] cahiliye dönemi ile ölür diye hadîsi şerîf var. Peygamber Efendimiz Medine'ye gidince herkesin Medine'ye gelmesini emretti ve hicret o zamanki ümmete farz oldu. Hicret etmeyenler günahkar oldular.

Yani bağlanmak dini bir görev olduğundan da yaşayan bir kimseye bağıllığı olması lazım. Eskiye bağıllık geçerli olsaydı hiçbir şeyhe bağlanmaya lüzum kalmazdı.

Neden?

Herkes Peygamber Efendimize bağlanırdı biterdi iş.

Neden Peygamber Efendimize bağlandıktan sonra Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimize bey'at ettiler?

Neden ondan sonra Ömer Efendimize, 4 halifeye, neden o mürşid-i kâmillere biat ettiler?

Yaşayan bir kimse ile konuşa danışa işler yürüyeceği için. Onun için şeyhi vefat etmiş olan bir kimsenin hemen bir mürşid-i kâmile bağlanması lazım.

Soru: Burada Almanya'da şimdiye kadar gerçekleştirilmiş olan örgütlenmeden bahsettiniz. Yani Almanya'daki gruplar ve frank-siyonlara bir yenisi eklenecek. Gruplaşmanın ve bölünmenin şu anda had safhaya ulaştığı bir dönemde buradaki manzaraya yeni bir grup olarak girmemiz bölünmüşlüğü arttırmayacak mı?

Cevap: Hayır, biz işbirliği için şey yapıyoruz. Çalışmalarımız elhamdülillah güzel olduğu için, bu çalışmalarını burada devam ettirmek için yapıyoruz. Ve bizim varlığımız, düşüncemiz, zihniyetimiz vahdete aykırı değil. Türkiye'de de halihazırda varız. Yani eğer böyle bir varlığımız, yaptığımız dernek vakıf

yayın çalışmalarımız zararlıysa orayı da kapatalım, faydalıysa buraya da getirelim. Allah'ın lütfuyla izniyle yardımıyla güzel şeyler yaptığımıza kâniyiz. Elbette onları Türkiye'de de devam ettireceğiz.

Faydalı oluyor, bizim dergimizi okuduğu için namaza başlıyor kadın, bizim dergimizi okuduğu için yola geliyor çocuk. Birisi benim kitabımı okumuş, mektup yazıyor, hocam size bağlanmak istiyorum diyor. E bu bir vazife, bizim vazifemiz devamlı bir vazife. Biz bu vazifeyi yapacağız. Bu vazife şey değil biz kimseye de şey yapmıyoruz yani doğru olan yolumuzda yürüyoruz.

Bunun dışında başka türlü çalışma yapamazsınız ki. Yani ayrılık gayrılık çıkarmayalım diye otur, olmaz ki. Mutlaka [çalışmanız lazım.]

Niye çeşit çeşit dernekler var, niye çeşit çeşit gruplar var?

Herkesin bir düşüncesi var, herkes bir şeyler yapıyor ama biz ölçüyoruz biçiyoruz, en güzel çalışmayı yapmak için gayret ediyoruz. Burada dikkat edilecek nokta yani bizim de dikkat ettiğimiz nokta, İslâmî birliği ce-

maat taassubu ile zedelememektir. Başkaları zedeliyor. Biz mesela herkesten önce İslâm mecmuasını çıkarttık. Yayıldı, okunuyordu. Ama bir başka grup da çıktı, ondan sonra bir başka dergi çıkarttı, “Oh elhamdülillah, bizim dergahımızın da bir dergisi oldu.” dedi. Pekala, aslında biz daha önce çıkmıştık. Sonra böyle bir şey yapmak yanlış olsaydı Hocamız [yapmazdı.] Dedi ki;

“Bak herkes vakıf kuruyor, hadi bakalım siz de bir vakıf kurun.”

Hayatında biz de Hakyol Vakfı’nı kurduk, gösterdik ona tüzüğünü. Beğendi, “Hadi bakalım çalışın.” dedi. Yani bu vahdete aykırı değil, güzel bir şey.

Çünkü bizim kendi yolumuzun özelliği var. Bak biz sigaraya evet demiyoruz, kadınlarla el sıkışmıyoruz, şöyle yapmıyoruz böyle yapmıyoruz. Yani bizim elhamdülillah yolumuzun bir kalitesi var, seviyesi var. O halde elbette [bizim çalışmamız da] olacak.

Piyasada bir sürü konfeksiyon var diye ben en kaliteli şeyi çıkartmayacak mıyım?

En kalitelisini getirmeye çalışıyoruz.

Soru: Aramızda evlenmek isteyen arkadaşlarımız var. Bu arkadaşlara yardımcı olunabilir mi?

Cevap: Yardımcı olunmalı. Müslümanın müslümana yaptığı güzel yardımlardan birisi iyi kimselerin yuva kurması konusundaki yardımıdır. Birbirinize yardımcı olun, biz de elimizden geldiği kadar size yardımcı olmak isteriz çünkü nikah konusundaki yardım çok hayırlı bir iştir diye Efendimizin hadîs-i şerîfi vardır.

Soru: Türkiye'deki son siyasi gelişmeleri değerlendirir misiniz? Devlete hâkim olan ve gayri İslâmi zihniyete karşı nasıl bir tavırla mücadele yürütmemiz gerekiyor? Tevhid ilgisini ile bağdaşmayan, onu reddeden bu hâkim zihniyeti ne yapmamız lazım, nasıl algılamamız gerekiyor?

Cevap: Türkiye'de politika Türkiye'yi çok kötü bir seviyeye getirmiştir. Ve maalesef devletin yönetimindeki insanlar hazineyi tam takır etmişlerdir, adaleti berbat etmişlerdir, ekonomiyi bozmuşlardır, çoğu sahip oldukları yerlerde belediyeler perişan durumdadır, partizanlık, mezhepçilik almış yürümüştür.

Kötü bir durum! Tabii böyle insanları seçenler de çok büyük vebal altındadır, seçilmesine çanak tutanlar, vesile olanlar da vebal altındadır. Onun için böyle bir durumun bir daha olmaması için dikkatli çalışmak gerekiyor.

Biz bu konuda bazı şeyleri söyledik, mecmualarımızda filan yazdık. Dedik ki;

“Bakın, en iyi adayı seçmeye çalışın, çok önemli! Vebal altında kalırsınız. En iyi aday yoklamalarda anketlerde kazanamayacağı kesin ise, belli oluyorsa o zaman size en yakın adayı destekleyerek onun kötünün yerine onun seçilmesini sağlamaya çalışın.” dedik.

Bu önemli. Mesela parçalanmadan dolayı bakıyorsunuz, hop sarhoş ayyaş mezhepsiz dinsiz bir insan pattadak başa geçiyor. Öyle bir insanın geçmemesi için düşünmek de önemli bir şey. Onu da yani ehven-i şerreyn diyoruz veya en iyi olmasa bile hiç olmazsa nispeten iyi olanın seçilmesi diyoruz. Önemli!

Soru: Parti çalışması ve iktidara onun gelmesi her çalışmanın üstünde olduğu, İslâmi hareketin onun akabinde kendiliğinden çözüleceğini söylüyorlar.

Cevap: Hayır, bu böyle değildir. Dünyada ve Türkiye’de tarihte iktidarlara müslümanların hakim olduğu devreler olmuştur, hiç de problemler bitmemiştir. Çünkü iktidara mensup insanlar nefis terbiyesi, tasavvuf terbiyesi almadığı zaman da o zaman da çok yalan yanlış şeyler olur. Mühim olan insanın iyi insan olarak yetişmesidir. İyi insan yetişmediği zaman cihadı da berbat eder, siyaseti de berbat eder, ticareti de berbat eder, aileyi de berbat eder, toplumu da berbat eder. İnsanın iyi insan olarak yetişmesi en önemli husustur. Nakıs insandan, kötü insanlardan iyi bir sonuç çıkmaz. Pakistan’da Mevdudi’nin şeyi [sözü] var; “Biz.” diyor, “Pakistan’daki İslâmi harekette iyi yetişmemiş politikacılardan çok zarar gördük.” diyor.

En yakın misali Afganistan’dır! Cihat ettiler ondan sonra şimdi nefsanî sebeplerden ve dünya için birbirlerini yiyorlar. Berbat ettiler Afgan cihadını. Bu iktidara da geçtiler üstelik, problem bitmedi. İnsanın yetişmesinin, Allah’tan korkan insan haline gelmesinin [önemini gösteren] en bariz misalidir Afganistan.

Soru: Şeyhi ölen kişinin ne yapması lazım?

Cevap: Mevcut şeyhe bağlanacak insan, yani mürşid-i kâmile bağlanacak. İlle şeyhinin halifesine bağlanması mecburiyeti yok. Eline bir imkan geçmiştir, ölçecek biçecek doğru insana [bağlanacak]. Çünkü birisi ile olan ahdi sona ermiştir, sözleşmesi sona ermiştir. Doğru düzgün bir yere bağlanacak. Kimisi yanlış da yalar da takım tutar gibi devam ediyor.

“Ben çocukluğumdan beri Beşiktaşlıyım, üzülüp dururum Beşiktaşlı olduğuma, bırakmıyorum. Bırakırsam, Fenerli Galatasaraylı olursam vefasızlık gibi geliyor!”

Böyle şey olur mu?

Tarikat meselesi âhiret meselesi, Allah'ın rızasını kazanma meselesidir. Nerede ciddiyet varsa, doğruluk varsa, hak varsa oraya gelinir. Yalan yanlış yerde durulmaz. Misal söyleyeyim, misal vereyim:

Adam sünnet-i seniyyeye aykırı buyrukta bulunuyor müritlerine. Sünnete aykırı;

“Efendim!” diyorlar, “Hadîs-i şerîfler var.”

“Olsun ama sen gene böyle yap.”

Bir kere daha böyle oluyor;

“Olsun sen gene böyle yap.”

Bir kere daha böyle oluyor;

“Efendim hadis var?”

“Olsun sen gene böyle yap, hadis olsa bile.”

“E hadise olsa bile öyle yapılır mı yahu?”

“Sen gene böyle yap” olur mu?

“Ama” diyor, “Ben hâlâ uyanmadım, seviyorum adamı. Ona bağlılığım devam ediyor. Bir gün bir rüya gördüm, o rüyayı görünceye kadar anlayamadım meseleyi, o zaman anladım. Rüya gördüm.” diyor, “Rüyamda bizim tekkemizde yangın çıkmış.”

Birisi rüyasını anlatıyor bana, başka tekkeden birisi bana bir şehirde olay anlatıyor. Kendisinin olayını anlatıyor;

“Bizim tekkede yangın çıkmış, ben de rüyamda söndürmek için telaşla, hani kova

bulayım su bulayım da tekkedeki yangını söndüreyim diye koşuyorum.” diyor.

Rüyada Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz’le karşılaştım. Nefes nefese;

“Yâ Resûlallah, tekkemizde yangın çıktı!” dedim, Resûlullah Efendimiz;

“Bizim öyle bir tekkemiz yok dedi.” diyor.

“Hâ demek ki Resûlullah Efendimiz’in kabul etmediği bir yer dedim.” diyor.

“O rüyadan sonra uyandım, şeyh efendinin kayınpederi büyük şeyhe gittim.” diyor.

Büyük şeyhe gitmiş demiş ki;

“Efendim, ben böyle bir rüya gördüm.”

“Evladım doğrudur.” demiş, “Ben bu bizim herife, evet tarikatta vazife vermiştim yapın diye ama sonra bu söz dinlemedi, ben onu tarikattan taredtim. Söz dinlemiyor hâlâ yapıyor.” demiş.

Eh, hâlâ yapıyor ama Peygamber Efendimiz de rüyada “Bizim öyle tekkemiz yok!” diyor işte.

Binâenaleyh öyle Beşiktaş-Fenerbahçe takımı tutar gibi tekke tutulmaz, taassup gösterilmez. Bakılır, ölçüsü vardır bunun: Herkes Kur'an'a uymak, sünnet-i seniyyeye uymak mecburiyetindedir. Sünnet-i seniyyeye uymuyorsa, Allah'ın emrine uygun olmayan işler yapılıyorsa orada durulmaz, hak yola gelinir.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

18 Ramazan 1414 / 28.02.1994

Almanya

[Bütün GURBET SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

